

RAPORTTI EDUSKUNNALLE SUOMEN 1325-TOIMINTAOHJELMAN TOIMEENPANOSTA VUONNA 2015

Tiivistelmä

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle annetaan kolmas vuosittainen toimeenpanoraportti Suomen kansallisen 1325-toimintaohjelman (2012–2016) toimeenpanosta. Ohjelman tavoitteita on edistetty edelleen aktiivisesti ja laaja-alaisesti. Eri viranomaiset ovat jatkaneet toimintaohjelman toimeenpanoa muun muassa koulutuksen, tutkimuksen ja kansainvälisen yhteistyön aloilla. Laajapohjainen kansallinen seurantaryhmä on keskeisessä asemassa ohjelman toteuttamiseksi.

Vuonna 2015 huomio oli ennen kaikkea turvallisuusneuvoston 1325-päätöslauselman toimeenpanon 15-vuotisarvioinnissa, ja sitä pohjustavassa maailmanlaajuisessa selvityksessä. Turvallisuusneuvoston avoin istunto keräsi ennätysmäärän puhujia, kun päätöslauselman 1325 toimeenpanoa tarkasteleva avoin istunto järjestettiin turvallisuusneuvostossa 13.10.2015. Vaikka päätöslauselman hidasta toteutumista moititaan niin kansainvälisesti kuin kansallisesti, osoitti merkkivuosi kuitenkin suomalaisten ehdottoman sitoutumisen naiset, rauha ja turvallisuus -teemaan. Tasavallan presidentti osallistui tilaisuuteen YK:n päämajassa ja vahvasti Suomen tuen 1325-agendan toimeenpanolle. Suomessa järjestettyyn seminaariin osallistui eri tahojen ylintä johtoa, mukaan lukien ulkoministeri ja erityisedustajansa, kaksi kansliapäällikköä ja CMI:n toiminnanjohtaja. Ministeri Elisabeth Rehnillä oli vilkas vuosi Suomen edustajana ja puhujana lukuisissa eri tilaisuuksissa ja Päivi Kannisto nimitettiin koko UN Womenin 1325-johtajaksi. Lukuisilla toimilla ja hankkeilla niin ministeriöissä kuin edustustoissa viedään eteenpäin naisten osallistumista rauhan ja turvallisuuden kysymyksissä. Kansalaisyhteiskunnan rooli on korvaamaton.

Vuonna 2015 EU sai ensimmäisen tasa-arvo- ja 1325-erityisneuvonantajansa. Tutkimuksella osoitettiin, että inklusiivisuus rauhanprosesseissa ei sinänsä johda parempaan laatuun ja kestävimpiin rauha- ja transitioprosesseihin, vaan osallistumisen tulee olla merkityksellistä (meaningful), jotta myötävaikutetaan neuvottelutulokseen ja sen implementoinnin laatuun. Kansallisten ja järjestökohtaisten toimintaohjelmien ja niitä tarkentavien ohjeistusten määrä on edelleen kasvanut. Suomen pitkäaikainen tuki Afganistanin kansallisen toimintaohjelman valmistelulle kantoi hedelmää, kun ohjelma hyväksyttiin kesällä. Nepalissa Suomi on donorien keskuudessa avainasemassa toimeenpanon tukijana. Suomella on ollut merkittävä rooli mm. Etyjin 1325-työn edistämässä. Nato jatkoi menestyksellisesti 1325-toimintaohjelmansa toimeenpanoa.

Suomen osalta kansallisen toimintaohjelman toimeenpanon vahvuuksia ovat viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan tehokas yhteistyö, vankka tasa-arvo-osaaminen muun muassa kriisinhallinnassa sekä vahva kansainvälinen profiili. Haasteina ovat laajan toimintaohjelman asettamat seuranta- ja koordinaatiohaasteet, korvamerkityn erillisrahoituksen puute sekä kansainvälisellä tasolla vastustus, jota 1325-agendaan ja naisten oikeuksiin edelleen kohdistuu. Konfliktien jatkuessa ja niiden yhä useammin nimenomaan naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan seurauksena naisten ja tyttöjen asemaa ja oikeuksien toteutumista on syytä seurata 1325-näkökulmasta edelleen tiiviisti.

Sisällysluettelo

1. Suomen kansallinen toimintaohjelma YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (2000) 'Naiset, rauha ja turvallisuus' toimeenpanemiseksi
2. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus"
 - a. Päätöslauselma 1325 ja uusin päätöslauselma 2242
 - b. Arvio päätöslauselman kansainvälisestä toimeenpanosta
 - i. Yleisarvio

iii. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 15-vuotistarkastelu

3. Toimeenpano Suomessa
 - a. Koulutus
 - b. Muu toiminta
4. Toimeenpano muualla
 - a. Tuki muiden maiden toimintaohjelmille: Afganistan, Kenia ja Nepal
 - b. Kansainväliset järjestöt
 - c. Muu keskeinen kansainvälinen toiminta

Liite: Kansallisen toimintaohjelman indikaattorien mukainen toimeenpanotaulukko

1. Suomen kansallinen toimintaohjelma YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (2000) 'Naiset, rauha ja turvallisuus' toimeenpanemiseksi

Suomi julkaisi vuonna 2008 ensimmäisen kansallisen toimintaohjelmansa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" toimeenpanemiseksi. Se kattoi vuodet 2008–2011. Päätöslauselman toimeenpanon tehostamiseksi Suomi laati ulkoasiainministeriön johdolla uuden tavoitteellisen toimintaohjelman vuosille 2012–2016. Toimintaohjelma on merkittävä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen työväline kysymyksissä, jotka liittyvät naisten asemaan ja osallistumiseen rauhan ja turvallisuuden alalla sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Suomella on YK:n ja sen jäsenmaiden keskuudessa näkyvä tasa-arvokysymysten edelläkävijän ja asiantuntijan rooli, ja lisääntyvää kysyntää yhteistyökumppaniksi. Myös hallituksen ohjelmassa (kesäkuu 2015) päätöslauselmaa 1325 on otettu selkeästi mukaan: "Suomi kantaa globaalia vastuuta ja vahvistaa turvallisuuttaan edistämällä kansainvälisessä yhteistyössä kestävää kehitystä, rauhan rakentamista sekä naisten ja tyttöjen asemaa muun muassa YK:n päätöslauselman 1325 mukaisesti." Suomi painottaa naisten osallistumista kriisien ennaltaehkäisyyn, kriisinhallintaan ja rauhanrakentamiseen. Suomi pyrkii edistämään vahvasti YK:n päätöslauselman 1325 mukaisesti naisten ja tyttöjen asemaa aseellisissa konflikteissa.

Vuonna 2015 Suomi jatkoi aktiivisesti työtä naiset, rauha ja turvallisuus -agendan edistämiseksi. Tavoitteena on, että Suomi kykenee naiset, rauha ja turvallisuus -kysymyksissä tarjoamaan erityistä lisäarvoa, ja myös siten kantamaan globaalia vastuuta. Suomi edistää kansainvälistä normatiivista ja poliittista viitekehystä päätöslauselman 1325 toimeenpanemiseksi. Huomiota kiinnitetään päätöslauselman 1325 ja sitä seuranneiden seitsemän muun tätä aihepiiriä koskevan päätöslauselman kokonaisvaltaiseen toimeenpanoon sekä ennaltaehkäisyyn, osallistumisen että suojelun alueilla.

Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategiassa sekä ihmisoikeusstrategiassa naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselman toimeenpano on yksi strategian kärkiteemoista osana sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä. Suomi korostaa, ettei naisia ja tyttöjä tule nähdä pelkästään konfliktien uhreina vaan aktiivisina toimijoina, joiden osallistuminen rauhanneuvotteluihin, rauhanoperaatioihin, rauhanrakentamiseen ja konfliktien ehkäisyyn on edellytys kestäväälle rauhalle. Suomen lisäarvo on nimenomaan naisten aktiivisen roolin edistämässä ja 1325-agendan kokonaisvaltaisen suunnittelun, toimeenpanon ja seurannan painottamisessa. Samalla Suomi myös korostaa sitä, että naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja seksuaaliseen väkivaltaan konflikteissa on puututtava entistä tehokkaammin. Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselman toimeenpano on keskeinen osa rauhan ja turvallisuuden vahvistamista. Se on turvallisuuspoliittinen instrumentti. Samalla se on myös ihmisoikeusasia sekä instrumentti työssä sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseksi.

Pätöslauselma 1325:n toimeenpano on sekä YK:n että kansallisten hallitusten vastuulla. Myös useat kansainväliset järjestöt, kuten EU, Nato ja Etyj, huomioivat päätöslauselmat omassa toiminnassaan.

Turvallisuusneuvosto on kiinnittänyt huomiota päätöslauselma 1325:n hitaaseen toimeenpanoon ja kehottanut jäsenmaita toimeenpanemaan päätöslauselmaa kansallisten toimintaohjelmien tai muiden kansallisten strategioiden kautta. Maailman valtioista 57 on tähän mennessä laatinut oman kansallisen toimintaohjelmansa. 17 EU-jäsenmaalla on oma toimintaohjelma, ja Suomen lisäksi muutamilla on menossa jo toisen vaiheen ohjelma.

Suomi oli ensimmäisten maiden joukossa laatiessaan oman 1325-toimintaohjelmansa vuonna 2008. Naisten aseman ja oikeuksien edistäminen kuuluvat Suomen ulkopoliittikan prioriteetteihin ja Suomen kansainvälinen profiili 1325-asioissa on näkyvä. Myös Suomen on etenevissä määrin kyettävä konkreettiseen ja tulokselliseen toimeenpanoon yleisten poliittisten sitoumusten lisäksi.

Toimintaohjelma vuosille 2012–2016 hyväksyttiin kesäkuussa 2012 ja siinä otetaan huomioon kansainvälinen kehitys sekä vahvistetaan tavoitteiden seuranta indikaattorien avulla. Toimintaohjelma on tavoitteiltaan laaja-alainen ja vaativa. Ratkaisevaa onkin ohjelman toimeenpano. Ohjelman toteutumista ja tavoitteiden toimeenpanoa seurataan UM:n johtamassa seurantaryhmässä, joka koostuu ministeriöiden ja muiden viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten edustajista. Vastuutahoina raportointiin osallistuvat OKM, OM, PLM, SM, STMUM sekä puolustusvoimat ja sisäasiainministeriön alainen Kriisinhallintakeskus CMC.

Toimintaohjelman seuranta ja raportointia koskevassa osassa mm. todetaan, että toimintaohjelmassa määriteltujen vastuutahojen raportointiin ja seurantaryhmän työskentelyyn pohjautuen ulkoasiainministeriö laatii toimintaohjelman täytäntöönpanosta vuosittain raportin eduskunnalle (ulkoasiainvaliokunta). Toimintaohjelman päättyessä laaditaan vuoden 2016 aikana arviointiraportti.

Tämä raportti on toimintaohjelman (2012–2016) seuranta koskeva kolmas raportti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Raportti sisältää indikaattori-kohtaisen arvion toimintaohjelman toimeenpanosta (liite).

2. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus”

a. Päätöslauselma 1325 ja uusin päätöslauselma 2242

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” hyväksyttiin 31. lokakuuta 2000 ja sen kautta sukupuolten tasa-arvoon ja konfliktien gender-ulottuvuuteen liittyvät kysymykset nousivat pysyvästi turvallisuusneuvoston asialistalle. YK:n peruskirjan periaatteisiin ja tavoitteisiin tukeutuen päätöslauselman päätavoitteina on vahvistaa naisten roolia ja päätösvaltaa konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhanrakentamisessa, sekä lisätä merkittävästi naisten ja tyttöjen suojelua ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä heidän turvallisuuttaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Päätöslauselma 1325 on edistysellinen korostaen, ettei naisia ja tyttöjä tule nähdä pelkästään uhreina vaan aktiivisina toimijoina, joiden osallistuminen rauhanneuvotteluihin, rauhanrakentamiseen ja konfliktien ehkäisyyn on edellytys kestäväälle rauhalle. Naisten asemaa ja oikeuksia on pyritty vahvistamaan lähtien kaikkinaisesta naisten syrjinnän poistamista koskevasta yleissopimuksesta (CEDAW, 1979). Se on tärkeä YK:n kestävä kehityksen (SDG), kuten myös yksi Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman sekä Kairon väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman päätavoitteista. Naiset, rauha ja turvallisuus-agendalla vahvistetaan naisten asemaa ja edistetään tasa-arvoa ei sen takia, että nämä ovat arvoja itsessään vaan siksi, että ainoastaan, jos kaikki ovat mukana ja kaikkien taitoja hyödynnetään, ymmärretään konflikteja kokonaisvaltaisesti ja pystytään löytämään niihin monitahoisia, tehokkaita ja kestäviä ratkaisuja.

Päätöslauselman 1325:n lisäksi YK:n ”naiset, rauha ja turvallisuus” -viitekehykseen kuuluu useita muita täydentäviä turvallisuusneuvoston päätöslauselmia. Tässä raportissa viitataan jatkossa kaikkiin näihin päätöslauselmiin puhuttaessa päätöslauselmasta 1325. Päätöslauselman 1325 lisäksi ”naiset, rauha ja turvallisuus” -viitekehykseen kuuluu seitsemän muuta turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa.

Päätöslauselma 1820 (2008) käsittelee konflikteissa siviileihin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistä; päätöslauselma 1888 (2009) keskittyy seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseen konflikteissa ja perusti YK:n pääsihteerin erityisedustajan viran johtamaan seksuaalisen väkivallan vastaista työtä; päätöslauselma 1889 (2009) korostaa naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja sen seurauksena YK laati globaalit indikaattorit; päätöslauselma 1960 (2010) sisältää väkivallan ehkäisemiseen liittyvän monitorointi-, raportointi- ja analyysimekanismin; päätöslauselma 2106 (2013) koskee naisiin, lapsiin ja miehiin kohdistuvaa väkivaltaa konflikteissa ja sen rankaisemattomuuden lopettamista; päätöslauselma 2122 (2013) käsittelee agendaa kokonaisvaltaisesti vahvistaen naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpanoa ja seurantaan neuvoston työssä ja painottaen naisten johtajuutta ja osallistumista rauhanprosesseihin. Päätöslauselmassa tunnustetaan aiempaa vahvemmin naisten ja tyttöjen asema keskeisenä kysymyksenä kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Viimeisin päätöslauselma on 2242 (2015).

Lokakuun 2015 tarkasteluistunnon lopputulemana hyväksyttiin yksimielisesti Ison-Britannian ja Espanjan johdolla neuvoteltu uusi turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2422, jossa kanssasuosittajia oli 78 (ml. Suomi). Järjestyksessä kahdeksas naiset, rauha ja turvallisuus – agendan päätöslauselma vahvistaa osaltaan naiset, rauha ja turvallisuus -agendan normatiivista pohjaa. Päätöslauselma heijastaa useita pääsihteerin raportin suosituksia siitä, miten YK-järjestelmä voi vahvistaa 1325-päätöslauselman toimeenpanoa. YK-järjestelmää vaaditaan integroimaan sukupuolinäkökulma työhönsä paremmin, sekä lisäämään tasa-arvo -tavoitteiden toimeenpanoa mittaavat indikaattorit johdon tulostavoitteisiin. Turvallisuusneuvoston osalta päätöslauselmassa päätetään 1325-teeman sisällyttämisestä maakohtaisten tilanteiden käsittelyssä, epävirallisen asiantuntija-tason työryhmän perustamisesta sekä kansalaisjärjestöjen edustajien kutumisesta briefaamaan neuvostoa. Uutena elementtinä päätöslauselma tuo sukupuolinäkökulman terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin vastaiseen toimintaan. Päätöslauselmassa on myös vahva viittaus seksuaalisen hyväksikäytön vastaiseen toimintaan. Päätöslauselmassa korostetaan ennaltaehkäisyä ja naisten osallistumista rauhanprosesseihin, kansallisten toimintaohjelmien laadintaa ja 1325-agendan rahoituksen turvaamista. Lisäksi viitataan tasa-arvo- arkkitehtuurin kehittämiseen rauhanoperaatioissa ja päämajatasolla, sekä kehoitetaan naisten määrän lisäämiseen rauhanoperaatioissa (määrän kaksinkertaistaminen viidessä vuodessa) ja YK:n johtotehtävissä. Jo rauhanturvaoperaatioiden suunnitteluvaiheessa tulisi huomioida sukupuolinäkökulma paremmin. Päätöslauselma tuo sukupuolinäkökulmaa esiin myös sanktioiden valmistelussa, pienaseiden leviämisen estämisessä sekä humanitaarisessa toiminnassa.

Suomen muiden tahojen kanssa rahoittamalla tutkimuksella osoitettiin, että naisten ottaminen mukaan rauhanprosesseihin ei ole ainoastaan normatiivisesti perusteltua, vaan myös tuloksen varmistamisen kannalta kannatettavaa. Graduate Institute Geneva:n tutkija Thania Paffenholzin johtama tutkimus "Broader participation in political negotiations and implementation" sekä "Civil society and peacebuilding" perustuvat 40 konfliktin analysointiin. Tutkimus näyttää toteen useita oletuksia inklusiivisuuden merkityksestä ja hyödyistä, ja lisäksi esittää uusia näkökohtia ja tarkennuksia tuloksellisemmasta osallistumisesta. Analyysien pohjalta tutkijat osoittavat, että inklusiivisuus sinänsä ei johda parempaan laatuun ja kestävimpiin rauha- ja transitioprosesseihin, vaan osallistumisen tulee olla merkityksellistä (*meaningful*) eli myötävaikutetaan neuvottelutuloksen ja sen implementoinnin laatuun. Pelkkä läsnäolo tai kansalaisyhteiskunnan edustajien määrän lisääminen ei riitä. Kun naiset osallistuvat prosessiin on ensinnäkin todennäköisempää, että saavutetaan neuvottelutulos ja lisäksi todennäköisyys on 35 % suurempi, että neuvoteltu tulos kestää 15 vuotta tai enemmän.

b. Arvio päätöslauselman kansainvälisestä toimeenpanosta

i. Yleisarvio

Viime vuosina päätöslauselma 1325:n toimeenpanossa ei ole turvallisuusneuvostossa edistytty toivotulla tavalla ja monesti jo saavutetuista asioista joudutaan taistelemaan niiden säilyttämiseksi.

Eräät maat, ml. Venäjä ja Kiina, ovat pyrkineet turvallisuusneuvostossa rajoittamaan viittauksia päätöslauselmaan ja rajoittamaan naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselmat koskemaan vain turvallisuusneuvoston agendalla olevia aseellisia konflikteja ja konfliktien jälkeisiä tilanteita. Suomen näkökulmasta 1325 on keskeinen myös konfliktien ennaltaehkäisyn ja yleisemminkin turvallisuuspolitiikan näkökulmasta. Ennaltaehkäisyyn liittyy YK:ssa poliittisesti sensitiivisiä, esimerkiksi valtiosuvereniteettiin liittyviä kysymyksiä. Turvallisuusneuvostolla on ollut myös vaikeuksia päästä yhteisymmärrykseen mm. naisten osallistumisesta vaaliprosesseihin, viittauksista ihmisoikeuspuolustajiin tai naisjohtajien käsitteestä. 1325-agendan kritikat vaativat valtiollisen suvereniteetin ja "sisäisiin asioihin puuttumattomuuden" kunnioittamista, turvallisuusneuvoston mandaatissa pysyttävyyttä ja päätöslauselman keskittämistä vain konfliktialueisiin. Yleisesti ottaen eräät maat vastustavat kaikkien temaattisten aiheiden käsittelyä turvallisuusneuvostossa, koska katsovat niiden menevän turvallisuusneuvoston mandaatin ulkopuolelle.

Pätöslauselman arviointi 15 vuotta hyväksymisen jälkeen

Arvioinnin pohjana Global Study

Vuonna 2015 tuli kuluneeksi 15 vuotta siitä, kun YK:n turvallisuusneuvosto lokakuussa 2000 hyväksyi ensimmäisen naiset, rauha ja turvallisuus –pätöslauselman. Merkkivuotta ja korkean tason istuntoa silmällä pitäen turvallisuusneuvosto kehotti päätöslauselmalla 2122 (2013) pääsihteeriä suorittamaan arvioinnin 1325-toimeenpanosta ja siihen liittyvistä haasteista. 15-vuotisistuntoa pohjustettiin näin UN Womenin ja Radhika Coomaraswamyn johdolla laaditulla kattavalla 1325 Global Study – selvityksellä. Coomaraswamyn vetämässä Global Studyn korkean tason asiantuntijaryhmässä oli mukana ministeri Elisabeth Rehn (ainoana pohjoismaalaisena). YK:n pääsihteeri huomioi selvityksen myös vuosittaisessa 1325-raportissaan turvallisuusneuvostolle (S/2015/716).

Globaaliselvityksen "Preventing Conflict, Transforming Justice, Securing the Peace" lähtökohtana on konfliktien sekä rauhan ja turvallisuuden käsitteiden muuttunut luonne. Keskiössä on naisten osallistumisen lisääminen. Selvityksessä korostetaan konfliktien ennaltaehkäisyn merkitystä. Raportti suhtautuu kriittisesti sotilaallisiin toimiin, ja korostaa koko 1325-agendan taustalla olleen ajatuksen rauhanomaisista toimista ja pyrkimyksestä kestävään rauhaan. Selvityksessä annetaan suosituksia toimeenpanon vahvistamiseksi niin jäsenmaille, YK-järjestelmälle, alueellisille järjestöille, kuin kansalaisyhteiskunnallekin.

Raportissa käsitellään naisten oikeuksien ja johtajuuden edistämistä humanitaarisessa avussa ja siirtymäajan oikeuden prosesseissa, väkivaltaisen ekstremismin vastaisessa työssä. Rahoituksen, monitoroinnin ja vastuullisuuden varmistaminen nousee vahvasti esiin. Ihmisoikeusinstrumenteista raportissa nostetaan muun muassa esille CEDAW:in naisia konflikteissa käsittelevä suositus GR. 30 (General recommendation on women in conflict prevention, conflict and post-conflict situations, 2013). Pätöslauselman monitoroinnin ja toimeenpanon vahvistamiseksi on mainittu raportointimekanismin kehittäminen. Raportti myös kehottaa YK:n omien rakenteiden vahvistamiseen 1325-toimeenpanon vauhdittamiseksi. Selvityksessä ehdotetaan mm. YK:n tuomioistuimen perustamista käsittelemään rauhanturvaoperaatioissa ilmeneviä seksuaalisen hyväksikäytön tapauksia.

Turvallisuusneuvoston avoin istunto keräsi ennätysmäärän puhujia

Pätöslauselman 1325 toimeenpanoa tarkasteleva avoin istunto järjestettiin turvallisuusneuvostossa 13.10. Espanjan pääministeri Mariano Rajoy'n puheenjohtajana.

Turvallisuusneuvoston avoimessa 1325 päätöslauselman 15-vuotisistunnossa kuultiin Espanjan pääministerin lisäksi pääsihteeri Ban Ki-Moonin sekä UN Womenin pääjohtaja Phumzile Mlambo-Ngcukan alustukset sekä kolmen kansalaisjärjestöedustajan puheenvuorot (Kongo, Irak ja Libya). Avoimessa istunnossa oli ennätysmäärä puhujia – 113. Parisenkymmentä maata osallistui ministeri-/varaministeritasolla. Tämän lisäksi oli korkean tason edustus mm. Afrikan unionista, Euroopan unionista, ETYJ:istä ja NATO:sta. Ministereitä olisi ollut huomattavasti enemmän (ml. Suomen

ulkoministeri), ellei Espanja pääministerinsä osallistumisen varmistamiseksi olisi viime hetkellä aikaistanut istunnon ajankohtaa.

Pääsihteeri Ban Ki-Moon totesi puheenvuorossaan, että vuoden 2015 aikana suoritettujen kolmen YK-tarkastelun (naiset, rauha ja turvallisuus, rauhanoperaatiot, rauhanrakennus) yhteinen nimittäjä on, että kaikkeen YK:n reformityöhön tulee sisällyttää sukupuolten välinen tasa-arvo ja naisten johtajuuden edistäminen vahvalta ihmisoikeuspohjalta. Pääsihteeri korosti sitoumustaan nimittää naisia johtotehtäviin. Pääsihteeri myös lupasi varmistaa, että YK-järjestelmä ohjaa 15 % rauhanrakennukseen suunnatuista varoista tasa-arvoa ja naisten voimautumista päämääränä käsitteleville hankkeille ja mainosti tulevaa YK:n toimintaohjelmaa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi.

UN Womenin pääjohtaja Phumzile Mlambo-Ngcuka totesi, että 1325 päätöslauselman hyväksymisen jälkeen on tutkimuksin, tilastoin ja evaluaatioin todistettu, että naisten voimautuminen ja sukupuolten välinen tasa-arvo parantaa rauhanprosessien onnistumisen ja kestävän rauhan mahdollisuuksia, nopeuttaa taloudellista toipumista, parantaa rauhanoperaatioiden ja humanitaarisen avun laatua ja tehostaa väkivaltaisen ekstremismin vastaista työtä. Edelleen on kuitenkin puutteita: jälleenrakennustyössä naisten taloudellinen voimaantuminen jää usein sivuraiteelle. Tyttöjen koulutus on myös huolestuttavasti laskenut, mikä vastaavasti on lisännyt äitiyskuolleisuutta. YK itse on vielä kaukana tasa-arvotavoitteista.

Suomi totesi omassa puheenvuorossaan jatkavansa sitoutunutta ja pitkäaikaista työtä pl 1325 toimeenpanemiseksi mm. rauhanvälityksen ja kriisinhallinnan alalla sekä rankaisemattomuuden vastaisessa toiminnassa. Uutena sitoumuksena tarjottiin 3-4 naispoliisin yksikkö YK:n käyttöön ja ilmoitettiin tuen jatkamisesta UNWOMEN:ille. Suomalaisen poliisien lisäämisestä rauhanturvatehtävissä mainittiin myös YK-rauhanturvaamista tukeneessa huippukokouksessa syksyllä 2015. Eesityksen toimeenpano perustuu vastaamiseen erityisesti naispoliisien ja sukupuolittuneeseen rikollisuuteen (mm. SGBV, sexual and gender based violence) liittyvän erityisosaamisen tarpeeseen YK:n kenttäoperaatioissa.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa (kaikki pohjoismaat, suurin osa EU-maista) nostettiin esille naisten roolin tärkeys rauhanproesseissa. Kansalaisjärjestöjen roolia korostettiin monissa puheenvuoroissa. Monissa puheenvuoroissa esitettiin huoli lisääntyneestä naisiin kohdistuvasta väkivallasta, seksuaalista väkivaltaa käytetään yhä useammin sodan tai terrorin taktiikkana. Keskeisenä teemana oli myös väkivaltaisen ekstremismin vaikutukset naisiin, pakolaisvirtojen kasvu ja ilmiöiden vaikutukset naisiin ja tyttöihin. Monet maat ottivat esille vaatimuksen nollatoleranssista seksuaalisen hyväksikäytön suhteen. Useassa puheenvuorossa kiinnitettiin huomiota tarpeeseen huomioida konfliktien taustasyitä paremmin. Turvallisuusneuvoston on myös terävöitettävä omaa toimintaansa 1325-toimeenpanossa. Rahoituksen tärkeyttä korostettiin, ja muutamat maat antoivat uusia rahallisia sitoumuksia ml. uuteen Global Acceleration instrumenttiin. Naisten osallistumista asejoukkojen toimintaan sekä rauhanturvaoperaatioihin painotettiin, naisten määrää on lisättävä myös johtotehtävissä.

Suomi järjesti tarkasteluviikolla kaksi sivutapahtumaa: 14.10. yhdessä Norjan, DPAn, CMI:n ja PRION kanssa sivutapahtuman, jossa käsiteltiin sukupuolinäkökulman sisällyttämistä rauhanvälitykseen. 15.10. Suomi järjesti yhdessä CMI:n kanssa paneelikeskustelun 15.10. "*Holding ourselves to account: African experiences of monitoring UNSCR 1325 implementation*". Ministeri Elisabeth Rehn puhui molemmissa tilaisuuksissa, jotka olivat onnistuneita ja keräsivät paikalle runsaasti kiinnostuneita.

Juhlaseminaari Helsingissä päätöslauselman 1325 15-vuotismerkkipäivän kunniaksi

Ulkoasiainministeriön Helsingin kaupungintalon juhlasalissa järjestetyssä juhlaseminaarissa 30.11.2015 avauspuheen piti ulkoministeri Timo Soini. Naiset, rauha ja turvallisuusagendaa käsiteltiin sen jälkeen kolmessa paneelissa: 1325-toiminnassa sen alusta asti mukana ollut ministeri Elisabeth Rehn ja Päivi Kannisto, UN Womenin uusi rauhan ja turvallisuuden yksikön päällikkö, keskustelivat arviointiprosessista ja laajasti toimeenpanon haasteista; ulkoministerin erityisedustaja alueellisessa rauhanvälityksessä, kansanedustaja Pekka Haavisto, kaupunginvaltuutettu Fatbarde Hetemaj ja CMI:n

toiminnanjohtaja Tuija Talvitie keskustelivat naisten osallistumisesta rauhanprosesseissa; sisäministeriön kansliapäällikkö Päivi Nerg, EUPOL Afganistanin päällikkö Pia Stjernvall, ylijohdaja Jukka Juusti puolustusministeriöstä ja prikaatinkenraali Pekka Toveri keskustelivat naisten osallistumisesta siviili- ja sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Apulaisosastopäällikkö Pekka Puustinen käsitteli puheessaan naisten, rauhan ja turvallisuuden edistämistä kehitysyhteistyön keinoin. Tilaisuuden päätöspuheenvuoron piti Suomen 1325-verkoston puheenjohtaja, professori Helena Ranta. Seminaarin keskustelut ja puheet löytyvät kokonaisuudessaan linkistä: http://cloud.magneetto.com/formin/2015_1130_1325/angular.

3. Toimeenpano Suomessa

a. Koulutus

Tasa-arvo -koulutuksella on tärkeä merkitys erityisesti kriisinhallinnassa. Ihmisoikeuksien ja tasa-arvoasioiden systemaattinen pohdinta lisää operaatioiden tehokkuutta ja parantaa niiden onnistumismahdollisuuksia. Jokainen operaatio vaatii omanlaisensa tasa-arvo -näkökulman, mutta kaikissa konflikteissa ja operaatioissa se on jollakin tavoin relevantti ja vaatii perehtymistä aiheeseen. Kysymys ei ole erillisen "naisasian" omaksumisesta, vaan sukupuolinäkökulman soveltamisesta ja tasa-arvon toiminnallistamisesta kaikkiin relevantteihin rauhan ja turvallisuuden kysymyksiin. Tasa-arvoasiat ovat tärkeitä sekä naisten että miesten kriisinhallintakoulutuksessa. Koulutuksen osalta keskeisessä roolissa ovat Puolustusvoimien kansainvälinen keskus (PVKVK eli FINCENT), Porin prikaati sekä sisäministeriön alainen Kriisinhallintakeskus (CMC Finland).

Tasa-arvo, päätöslauselma 1325 ja ihmisoikeudet ovat Kriisinhallintakeskuksen (SM/CMC Finland) antaman koulutuksen läpileikkaavia teemoja, joita opetetaan sekä luentojen että osallistavien harjoitusten avulla. Kaksitoista päivää kestävä siviilikriisinhallinnan peruskurssin (EU Concept Core Course) ohjelmaan kuuluu opetusmoduulit ihmisoikeuksista, gender-kysymyksistä ja päätöslauselmasta 1325. Lisäksi käsitellään oikeusvaltioperiaatetta (Rule of Law), inhimillistä turvallisuutta (Human Security) ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Nämä teemat ovat myös oleellinen osa kurssin kenttäharjoitusta, jossa käsitteet viedään käytännön tasolle ja sisältöjä harjoitellaan erilaisissa tilanteissa. Siviilikriisinhallinnan peruskursseilla käsitellään lisäksi operaatioihin liittyvä käytännösäännöstö (Code of Conduct). Myös operaatioihin valmistavien perehdytyskoulutusten ohjelmaan sisältyvät gender, päätöslauselma 1325 sekä ihmisoikeudet, ja samoin nämä teemat on huomioitu kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskuksen (yhteistyössä Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kanssa) järjestetyllä "Integrated Crisis Management" -kurssilla. Yhteistyössä Suomen UN Womenin ja Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kanssa laadittu "Gender checklists for crisis management personnel" -opas otettiin koulutuskäyttöön vuoden 2015 aikana, ja jaetaan käytännön työkaluksi kaikille Kriisinhallintakeskuksen siviilikriisinhallintakoulutuksen käyneille.

Kriisinhallintakeskus järjesti vuonna 2015 kaksi siviilikriisinhallinnan peruskurssia (EU Concept Core Course), joissa oli 38 suomalaista osallistujaa. Osallistujista 19 eli 50 % oli naisia. Kansainväliselle poliisikurssille (International Police Officer Course) osallistui 12 Kriisinhallintakeskuksen lähettämää poliisia, jotka kaikki olivat miehiä. Naisten osuudeksi peruskoulutukseen osallistuneista vuonna 2015 muodostuu siten 38 %. Vuoden 2015 peruskursseille haki yhteensä 194 suomalaista, joista naisten osuus oli 37 %. Osaamiskeskuksen puitteissa järjestetyillä erikoiskursseilla 43 % oli naisia.

Kriisinhallintakeskus aloitti vuonna 2012 ulkoasiainministeriön IKI-rahoituksella (Instituutioiden välisen kehitysyhteistyön instrumentti) toteutettavan kapasiteetin vahvistamishankkeen yhteistyössä Cairo Center for Training on Conflict Resolution and Peacekeeping in Africa -keskuksen (CCCPA) kanssa. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa CCCPA:n koulutusosaamista gender- ja 1325-kysymyksien osalta sekä samalla parantaa Egyptin ja muiden Pohjois-Afrikan maiden kapasiteettia ottaa tämä erityisalue huomioon rauhanturvaajien, poliisin ja siviiliasiantuntijoiden koulutuksessa. Vuoden 2015 loppuun mennessä hankkeessa oli järjestetty kahdeksan Gender, Peace and Security -peruskoulutusta, kaksi

kouluttajakoulutuskurssia ja kolme gender -moduulia Afrikan unionin AMISOM -operaation sekä Pohjois-Afrikan valmiusjoukon henkilöstölle. Yhteensä hankkeessa on koulutettu liki 300 henkilöä eri Pohjois-Afrikan maista. Hanke vahvistaa Kriisinhallintakeskuksen omaa gender -koulutusta sekä ymmärrystä erilaisesta toimintaympäristöstä. Hanke jatkuu 31.7.2016 saakka.

b. Muu toiminta

Suomi on edelleen kiinnittänyt johdonmukaisesti huomiota naispuolisten asiantuntijoiden rekrytoimiseen siviilikriisinhallinnassa. Naisten osuus lähetyistä siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista - 40 % joulukuun 2015 lopulla - on merkittävästi suurempi verrattuna EU:n vastaavaan lukuun (n. 20,5 % vuoden 2015 lopussa). Naisten osuus asiantuntijoista vuonna 2015 vaihteli 33,6 ja 40 %:n välillä, ja on vuoden loppupuolelta lähtien pysynyt yli 40 %:ssa.

Siviilikriisinhallinnan naispuolisten asiantuntijoiden lukumäärä on huomattava ottaen huomioon miesvaltaiset alat, joita Suomi painottaa siviilikriisinhallinnassa (esim. poliisi ja muut viranomaistoimijat). Naisten osuus poliisitaustaisista asiantuntijoista oli vuoden lopulla noin 20 %, kun taas muiden kuin poliisi- ja rajavartiolaitos-asiantuntijoiden osalta naisten osuus oli liki 50 %. Yksittäisistä operaatioista suomalaisia lähetettyjä asiantuntijoita on eniten Etyjin tarkkailuoperaatioissa Ukrainassa, jossa palvelevista asiantuntijoista vain noin 15 % on naisia. Naisten osuus on kuitenkin kasvanut voimakkaasti ensimmäisen 1325-toimintaohjelman julkistamisen jälkeen. Naisten määrän kasvu on seurausta johdonmukaisista naisten etenemistä tukevista toimista koulutuksessa ja rekrytoinnissa. Euroopan unionin tasolla naisten aliedustuksen korjaaminen edellyttää sitä, että jäsenmaat asettavat tehtäviin ehdolle huomattavasti aiempaa enemmän naisia.

Tasa-arvoa ja naisten rekrytointia edistettiin myös kiinnittämällä huomiota kansainvälisten operaatioiden palvelussuhteiden ehtoihin sekä varmistamalla, että auki julistettavien tehtävien tehtäväkuvaukset ovat sukupuolineutraaleja. Siviilikriisinhallintalain mukaisesti lähetettyjen asiantuntijoiden oikeuksien toteutuminen, liittyen mm. lapsen syntymään ja hoitoon liittyviin poissaoloihin, on varmistettu.

Suomi on aktiivisesti pyrkinyt saamaan ihmisoikeus- ja/tai tasa-arvoneuvonantajia siviilikriisinhallintaoperaatioihin tai järjestöjen sihteeristötehtäviin (Etyj, EU, Nato ja Euroopan Neuvosto). Vuonna 2015 näihin tehtäviin asetettiin ehdolle kolme suomalaista asiantuntijaa, ja vuoden 2015 lopulla ihmisoikeus- ja/tai tasa-arvoneuvonantajina operaatioissa tai sihteeristöissä työskenteli viisi lähetettyä asiantuntijaa.

Naisten määrä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä on vaihdellut eri vuosina noin 10 - 25 hengen välillä, joka on noin 3 - 5 prosenttia kaikista kriisinhallintatehtäviin osallistuvista. Naisten määrää on pyritty lisäämään erilaisilla rekrytointikampanjoilla, joissa naiset ovat näkyvästi esillä. Vuoden 2015 lopussa Suomella oli sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä yhteensä 496 henkilöä, joista 24 (4,8 %) oli naisia. Suomi on lähettänyt yhden naistyöntekijän Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM) -keskukseen. Hän työskenteli kurssinjohtajan ja opettajan tehtävässä vuoden 2015 loppuun. Hänelle on nimetty seuraaja, joka on niin ikään nainen. Seuraaja aloittaa työskentelyn keskuksessa maaliskuussa 2016. Sotilaallisen kriisinhallinnan johtotehtävissä ei työskentele tällä hetkellä yhtään naista. Korkein naisupseerin sotilasarvo on Suomessa majuri, mikä on liian alhainen sotilasarvo ylimpiin johtotehtäviin nimittämiseksi.

Suomi on kouluttanut vuosina 2012 - 2015 NCGM:n kursseilla yhteensä 23 gender neuvonantajaa, joista kuusi suoritti kurssin vuonna 2015. Heistä yksi oli nainen. Kouluttajakoulutuskurssin on suorittanut kolme suomalaista. Kaikki kolme suorittivat kurssin vuonna 2015, ja heistä yksi oli nainen. Kriisinhallintajoukkojen komentajille suunnattuun seminaariin on osallistunut viisi suomalaista, heistä kaksi vuonna 2015. Puolustusvoimien ylimmän johdon seminaareihin on osallistunut neljä suomalaista, joista yksi vuonna 2015. Näihin kahteen seminaariin osallistuneista kaikki ovat olleet miehiä. Libanonin UNIFIL operaation suomalaisessa kriisinhallintajoukossa (SKJL) työskenteli kummassakin vuoden

2015 rotaatiossa yksi gender advisor ja kaksi gender field advisoria. Afganistanin koulutusoperaatiossa gender advisorin tehtävää hoiti ulkoministeriön lähettämä siviilikriisinhallintaoperaatiossa työskentelevä henkilö, joka työskenteli samalla myös sotilaallista kriisinhallintaa hoitavan joukon kanssa. Kriisinhallintajoukkojen rotaatiokoulutuksessa annetaan kaikille operaatioon lähteville perustiedot päätöslauselmasta 1325, gender-toiminnasta, rikosoikeudellisesta vastuusta ja käytännesäännöistä. Kutakin asiaa opetetaan yksi tunti. Lisäksi muutamassa rotaatiokoulutukseen liittyvässä käytännön harjoituksessa opetellaan gender-toimintaa. Puolustushallinnon tavoitteena on, että kaikki operaatioiden johtoon ja asiantuntijoiksi nimettävät osallistuvat Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kursseille tai NCGM:n komentajille suunnattuun seminaariin. Käytännössä kaikkien kohdalla tavoitetta ei ole saavutettu, koska päätös näihin tehtäviin nimittämisestä saattaa tulla niin myöhään, että henkilöä ei ehditä kommentaa kursseille.

Maanpuolustuskorkeakoulussa gender-asioiden koulutusta annetaan maisteriopinnoissa. Noin 40 prosentissa Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen kursseista käsitellään gender-asioita. Nämä kurssit on suunnattu erityisesti operaatioiden johtoon nimitettävälle sekä asiantuntijatehtäviin ja sotilastarkkailijoiksi lähteville. Maanpuolustuskorkeakouluun perustettiin vuonna 2015 uusi gender-asiantuntijan virka. Asiantuntijan päätehtävä on gender-koulutuksen kehittäminen kaikkiin Maanpuolustuskorkeakoulun perus- ja jatkotutkinto-opintoihin.

Puolustusvoimissa laadittiin kesällä 2014 hallinnollinen määräys YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan perustuvan sotilaallisen kriisinhallinnan gender-toiminnan toimeenpanosta ja eri toimijoiden vastuista toimeenpanossa. Hallinnollisen määräyksen perustana on Suomen kansallinen toimintaohjelma vuosille 2012 - 2016. Määräyksen velvoitteita on toimeenpantu vuonna 2015 puolustusvoimien hallintoyksiköissä.

Lessons Identified ja Lessons Learned toimintaa kehitetään Pääesikunnan koulutusosastolla. Tulevaisuudessa toimintaa laajennetaan niin, että näillä menetelmillä saadaan tietoa gender-toiminnan vaikuttavuudesta operaatioissa ja kohdemaissa. Toistaiseksi näitä tietoja ei ole käytettävissä. Kehittämistavoitteet ja puolustusvoimien toimijoiden tehtävät liittyvät kriisinhallintahenkilöstön ja naisten rekrytointiin, gender-asiantuntijoiden koulutukseen ja operaatioihin sijoittamiseen, gender-toiminnan sitomiseen operatiivisen toimintaan, kriisinhallintahenkilöstön ja muun sotilas- ja siviilihenkilöstön gender-koulutukseen, kriisinhallintahenkilöstön käytännesääntöihin, puolustusvoimissa tehtävään gender-tutkimukseen, viestintään gender-toiminnasta sekä seurantaan ja raportointiin. Tehtäviä on annettu kaikille puolustusvoimien hallintoyksiköille, joskin Pääesikunta, Maanpuolustuskorkeakoulu, Puolustusvoimien kansainvälinen keskus, Porin prikaati ja kriisinhallintaoperaatioiden johto kantavat päävastuun gender-näkökulman valtavirtaistamisesta puolustusvoimien ja sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden toimintaan. Puolustushallinnossa gender-osaamista vahvistetaan kriisinhallintahenkilöstön, kadettien, johtajien, asiantuntijoiden ja ylimmän johdon koulutuksella ja seminaareilla. Rotaatiokoulutuksen, Maanpuolustuskorkeakoulun ja Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen ohella Tukholman NCGM-keskuksella on merkittävä rooli koulutuksessa.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän tekemän päätöksen mukaisesti sisäministeriö asetti maaliskuussa 2013 työryhmän laatimaan ehdotuksen ihmiskaupan vastaisen toiminnan poikkihallinnollisen seurannan ja koordinoinnin järjestämisestä valtioneuvostossa. Työryhmän ehdotuksen mukaisesti sisäministeriössä aloitti kesäkuussa 2014 toimintansa ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattori. Koordinaattori on sijoitettu ministeriön poliisiosastolle. Hänen tehtävänä on muun muassa yhteen sovittaa poikkihallinnollisia ihmiskaupan torjuntaan liittyviä asioita sekä osallistua tehtävään liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön. Koordinaatorakenteeseen kuuluu koordinaattorin ohella ihmiskaupan vastaisen toiminnan yhteensovittamissihteeristö, joka asetettiin elokuussa 2015. Yhteensovittamissihteeristössä on edustettuna ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, sisäministeriön poliisi-, maahanmuutto sekä rajavartiolaitos, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Kansallinen raportoiija osallistuu yhteensovittamissihteeristön työhön asiantuntijaroolissa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma 2010–2015 päättyi viime vuonna. Ohjelmasta on valmistunut ulkopuolinen arviointi. Siinä ohjelman todetaan olleen hyvä väline, jolla onnistuttiin edistämään naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämistoimia Suomessa poikkihallinnollisesti. Ohjelma toi yhteen eri toimijat ja mahdollisti toimenpiteitä, joita ei olisi saatu aikaan ilman ohjelmaa. Se edisti väkivallan vähentämistoimia laajasti kaikkiaan 66 toimenpiteen kautta.

Naisiin kohdistuvan väkivallan sekä perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (ns. Istanbulin sopimus) tuli Suomen osalta voimaan 1.8.2015. Monet ohjelman (2010–2015) toimista olivat jo osa Euroopan neuvoston yleissopimuksen toteuttamista. Sopimuksen päämäärien toteuttaminen edellyttää kuitenkin vielä kattavia ja kokonaisvaltaisia poikkihallinnollisia toimia, joiden toteutumista seurataan myös kansainvälisesti.

Ohjelman keskeisiä tuloksia ovat mm. lähisuhde- ja perheväkivallan huomioiminen tuen tarpeen syynä uudessa sosiaalihuoltolaissa, turvakotien laatusuositukset, tiedon ja osaamisen jalkauttaminen kuntiin avainkouluttajakoulutusten avulla, MARAK-riskinarviointimallin kehittäminen ja levittäminen sekä erilaiset oppaat (Turvataito-opas kouluille, opas vammaisille naisille, opas kunniaväkivallasta). Parhaillaan luodaan myös ohjeistusta, jonka tarkoituksena on auttaa alueellisia tahoja, eli sairaanhoitopiirejä ja tulevaisuudessa sote-alueita, luomaan seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen uhrin auttamiseksi saumaton hoitoketju alueelle. Lisäksi viisivuotisen ohjelmakauden aikana tapahtui paljon ohjelman tavoitteiden kanssa samansuuntaisia uudistuksia kuten turvakotitoiminnan muuttuminen valtionrahoitteiseksi.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ohjelmalla on käynnistetty monia Istanbulin sopimuksen velvoitteiden täytäntöönpanon edellyttämiä konkreettisia kansallisia toimenpiteitä. Siten ohjelmalla on osaltaan luotu hyvää pohjaa Istanbulin sopimuksen kansalliselle täytäntöönpanolle, ml. täytäntöönpanotoimia konkretisoivalle kansalliselle täytäntöönpanosuunnitelmalle. Mutta arviointi osoittaa, että monessa suhteessa tarvitaan vielä toimien tehostamista, jotta Istanbulin sopimuksen velvoittama taso Suomessa saavutettaisiin. Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnasta on tulossa 2016. Toimikunta laatii toimintasuunnitelman Istanbulin sopimuksen toimeenpanemisesta

Suomessa perusopetuksessa tai lukiokoulutuksessa edistetään läpileikkaavasti yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, mukaan lukien sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tyttöjä ja naisia ei korosteta ryhmänä. Suomessa tehtävät tasa-arvoon tähtäävät toimenpiteet ovat osaltaan 1325-päätöslauselman tavoitteiden saavuttamisen kehittämistä ja toteuttamista, sillä toiminta muissa maissa ei ole uskottavaa, ilman että toimintaa kansallisesti kehitetään johdonmukaisesti. Vuonna 2015 opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen välisen tulossopimuksen mukaisesti perusopetusta on kehitetty koko ikäluokalle yhteisenä, tasavertaiset edellytykset turvaavana opetuksena. Opetushallitus on vienyt tasa-arvoasioita eteenpäin uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, jotka otetaan käyttöön syksyllä 2016. Lisäksi Opetushallitus julkaisi vuonna 2015 oppilaitosten käyttöön tarkoitetun oppaan sukupuolten tasa-arvon edistämisen tukemiseksi perusopetuksessa.

Koulutuksen tasa-arvon edistämiseen tarkoitettua valtion erityisavustusta käytettiin vuonna 2015 koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, jotka kohdistuvat lähtökohdiltaan muita haasteellisemmässä toimintaympäristössä toimivien koulujen toiminnan ja laadun tukemiseen. Erityisinä painopistealueina olivat maahanmuuttajaoppilaiden tukeminen, tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvo, kodin ja koulun yhteistyö sekä koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisy. Yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa on lakisääteisten tehtävien hoitamiseen kytketty yhteiskunnallinen vuorovaikuttaminen. Täten yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ohjauksessa korostetaan myös 1325 päätöslauselman lähtökohtien mukaisesti yhteistyötä eri viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja yritysten kanssa. Korkeakoulujen toimintaan liittyy keskeisesti sivistystehtävä, yhteiskuntavastuu ja kansainvälistyminen. Tasa-arvotyötä korkeakouluissa on edistetty muun muassa tasa-arvosuunnitelmien laatimisella, tarjoamalla tasa-arvokysymyksiä huomioivaa opetusta ja tekemällä

tasa-arvoon liittyvää tutkimusta. Autonomisina toimijoina yliopistot päättävät aina itsenäisesti opetus- ja tutkimusohjelmiansa täsmällisistä sisällöistä.

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen on opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteinen tilastopalvelu, jonka palvelusta löytyy tilasto- ja indikaattoritietoa eri sektoreiden koulutuksesta ja koulutuksen jälkeisestä sijoittumisesta, korkeakouluissa tehdystä tutkimuksesta sekä väestön koulutusrakenteesta ja opiskelijoiden sosioekonomisesta taustasta. Tilastot perustuvat Tilastokeskuksen, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen keräämiin tietoihin ja rekistereihin. Keskeisimmässä tieteellisen tutkimuksen rahoittajaorganisaatiossa, Suomen Akatemiassa, tasa-arvokysymykset on integroitu Akatemian hallintoviraston toimintaan. Tasa-arvosuunnitelman mukaisesti myös tutkimustehtävistä ja tutkimusrahoituksesta päättäessään Akademia huolehtii avoimesta asiantuntijamenettelystä, jossa eri sukupuolta olevien hakijoiden ansiot arvioidaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Suomen 1325-verkoston kuuluu ihmisoikeus- ja tasa-arvotyötä tekeviä järjestöjä sekä konfliktintutkijoita Suomen eri yliopistoista. Verkoston toimintaa hallinnoi Suomen UN Women. Verkoston tavoitteena on edistää YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" toimeenpanoa Suomessa. Verkosto osallistuu aktiivisesti myös ulkoasiainministeriön johdolla kokoontuvan kansallisen seurantaryhmän sekä sisäministeriön johdolla kokoontuvan CMC:n 1325-ohjausryhmän kokouksiin. Vuodesta 2014 alkaen tuki verkoston toimintoihin on sisällytetty osaksi Suomen UN Womenin ulkoministeriöltä saamaa toiminta-avustustukea. Vuonna 2015 verkoston tuen osuus oli 35 000 euroa. Lisäksi ulkoministeriö myönsi vuonna 2015 verkostolle 15 430 euroa seminaari- ja matkakuluihin sekä julkaisu-, painatuskuluihin.

4. Muu toimeenpano

a. Tuki muiden maiden toimintaohjelmille (Afganistan, Kenia, Nepal, Pohjois-Afrikka ja Lähi-itä) ja muu yhteistyö

Suomi ja Afganistan ovat tehneet 1325-twinningyhteistyötä kesästä 2011 saakka. Tuen tarkoituksena on lisätä Afganistan valtionhallinnon välistä koordinaatiota YK:n turvallisuusneuvoston Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselmien toimeenpanossa ja sen seurannassa. Tuen keskeisenä päämääränä on tukea Afganistanin kansallisen 1325-toimintaohjelman valmistelua ja täytäntöönpanon käynnistämistä. Tuki kanavoidaan UN Womenin kautta, ja yhteensä vuosille 2013–2015 on maksettu 600 000 USD. Tällä hetkellä käynnissä on tuon kauden kuluton jatko 30.6.2016 saakka. Toimintaohjelman valmistelussa on korostettu paikallista omistajuutta ml. eri sidosryhmien konsultaatioita eri puolilla maata.

Kansallinen toimintaohjelma julkistettiin kesäkuussa 2015. Lisäksi Suomen rahoituksellisella tuella toimintaohjelman julkaisutilaisuuksia järjestettiin viidessä eri Afganistanin maakunnassa.

Syyskuussa 2015 Suomi yhdessä EU-delegaation ja Afganistanin ulkoasiainministeriön kanssa järjesti Kabulissa konferenssin Afganistanin kansallisen 1325-toimintasuunnitelman toimeenpanon tukemiseksi. Konferenssiin osallistui noin sata Afganistanin hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan sekä kansainvälisen yhteisön edustajaa. Suomen rahoituksella katettiin paikallistason osallistujien matkakulut. Tilaisuuden tuloksena julkaistiin lista suosituksia toimintaohjelman toimeenpanolle. Lista jaettiin Afganistanin, EU:n ja Suomen allekirjoittamalla kirjeellä myös YK:n jäsenvaltioille New Yorkissa ennen YK:n turvaneuvoston lokakuun 1325-korkean tason juhlaistuntoa.

Kansallisen 1325-toimintasuunnitelman toimeenpano nostettiin kesällä 2015 tavoitteeksi Afganistanin ja kansainvälisen yhteisön kehitysyhteistyön viitekehysessä (Self-Reliance through Mutual Accountability Framework, SMAF). Suomi oli neuvottelemassa tavoitetta viitekehyseseen Nordic+ -ryhmän edustajana. Tavoitteen hyväksymiseksi Suomi teki yhteistyötä neuvottelujen aikana EU:n, Kanadan ja Yhdysvaltojen kanssa. Suomi on Afganistanissa tuonut 1325-näkökulmaa

poikkileikkaavasti esiin eri yhteyksissä, kuten EU-Afganistan ihmisoikeusdialogissa ja UNDP:n hallinnoimassa poliisirahastossa.

Afganistanin 1325-toimintaohjelman toimeenpano edellyttää lisäsuunnittelua afgaaniministeriöissä. Haasteina ovat hallinnonalojen välinen koordinaatio, virkamiestason suunnittelukapasiteetti ja poliittinen sitoutuminen tilanteessa, jossa ministeriöillä on toteutettavanaan useita uudistusaloitteita.

Keniassa Suomi on tukenut kansallisen toimintaohjelman laatimista. Toimintaohjelma saatiin valmiiksi vuonna 2012, ja se on tarkistettu niin, että se vastaa vuonna 2013 toimikautensa aloittaneen hallituksen ohjelmaa. Toimintaohjelma julkaistaneen viimein maaliskuussa 2016. Viivästyksen on vaikuttanut mm. se, että Kenian hallituksen on ollut vaikea päättää toimintaohjelman koordinaativastuusta.

Suomi tuki myös vuonna 2015 UN Womenin Kenian maaohjelmaa, jonka puitteissa tuetaan myös Kenian pyrkimyksiä julkaista ja toimeenpanna kansallinen 1325-toimintaohjelmansa. Suomi jatkoi vaikuttamista toimeenpanon käynnistämiseksi. Vaikka kansallista toimintaohjelmaa ei virallisesti ole julkaistu, Kenia kuitenkin esimerkiksi raportoi päätöslauselman toimeenpanosta; vielä julkaisematon 1325-suunnitelma on muiden kansallisten suunnitelmien ja ohjelmien kanssa linjassa, joten ainakin jotkin prioriteetit etenevät vaikka ohjelmaa ei ole julkaistu.

Suomi tukee Nepaliläisen kansallisen 1325-toimintaohjelman toimeenpanoa vuosina 2012–2016 Naiset, rauha ja turvallisuus – hankkeen kautta (*Strengthening Implementation of the Women, Peace and Security Agenda in Nepal: Towards Implementation of the National Action Plan on UNSCRs 1325 and 1820*). Hanke toteutetaan UN WOMENin kautta ja sen rahoitus v. 2015 oli 300 000 euroa (yhteensä vuosille 2012–2016 1 553 590 EUR). Hanke tukee Nepaliläisen hallituksen 1325 & 1820 ohjelman toimeenpanoa ja hanketta toteutetaan kolmessa kaukolännen piirikunnissa, jossa konfliktin aikana oli paljon levottomuuksia. Hankkeen viimeinen toimintavuosi alkaa 2016.

Nepaliläisen toimintaohjelman toimeenpano on UN Womenin hankkeen toiminta-alueella edistynyt huomattavasti ja vuoden 2016 tavoitteena on saada jalkautettua hyvät käytännöt myös maan muihin piirikuntiin. Konfliktista kärsineet naiset sekä entiset taistelijat ovat saaneet myös koulutusta, jonka myötä he ovat perustaneet omia yrityksiä (270 naista, 91 % koulutuksen saaneista). Taloudellisen tilanteen paranemisen myötä nämä syrjityt ja aliarvostetut naiset omassa yhteisössään ovat tulleet huomioiduksi ja arvostetuksi. Konfliktin aikana seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneiden uhrien tilanne on edelleen ratkaisematon.

Edellä mainitun hankkeen lisäksi maaliskuussa 2015 allekirjoitettiin sopimus Naisten taloudellisen voimaantumisen hankkeesta, jota toteutetaan vuosina 2015–2017. Hanke tukee Nepaliläisen tavoitteita edistää naisten taloudellista voimaantumista ja kestävästä kehityksestä politiikkavaikuttamisen, tutkimustiedon ja koulutuksen kautta. Hankkeen kokonaisrahoitus on 3,7 miljoonaa euroa ja vuoden 2015 rahoitus oli 746 410 euroa. Kokonaisuudessa vuonna 2015 tuki Nepaliläisille naisten osallistumiseen ja voimaantumiseen oli hieman yli miljoona euroa.

Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa alueellista kehitysyhteistyötä kohdistetaan demokratia- ja ihmisoikeushankkeisiin, erityispainopisteenä naisten oikeudet ja lisäksi tuetaan ympäristöhankkeita. Kaikissa alueen maissa naisten asemaa pyritään vahvistamaan sekä suorilla interventioilla että sisällyttämällä naisten oikeudet osaksi hankkeita läpileikkaavasti. Naisten asemaa pyritään vahvistamaan edistämällä poliittista osallistumista, taloudellisesta toimintaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Myös edustustojen hallinnoiman paikallisen yhteistyön yhtenä prioriteettina on sukupuolten tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien vahvistaminen.

Suomi tukee UNWomenin *Naiset, rauha ja turvallisuus -ohjelmaa Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä* (3,2 meur, 2015–2017, sopimus tehty joulukuussa 2015), jonka tavoitteena on tukea naiset, rauha ja turvallisuus teeman edistämistä, naisten johtajuutta sekä toimia yhteistyössä maiden kanssa 1325-kansallisten suunnitelmien kehittämiseksi. Lisäksi hankkeessa edistetään Irakin 1325-suunnitelman

toimeenpanoa ja kehitetään Arabiliiton tukimekanismeja naiset, rauha ja turvallisuus -teeman osalta. Hankkeella on tulostavoitteina 1) Jordania ja Tunisia tekevät kansalliset 1325-toimintasuunnitelmat ja tavoite 2) Irakin 1325-toimintasuunnitelman toimeenpano vahvistuu 3) Arabiliitto luo mekanismeja ja järjestelmiä tukeakseen jäsenmaidensa sitoutumista naiset, rauha ja turvallisuus -teemaan.

Toinen UNWomenin hanke, *Naisten poliittinen voimaannuttaminen Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä* (2 meur, 2012–2016), tukee naisten osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja pyrkii vahvistamaan heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa demokraattiseen transitiioon. Keskeisiä painopisteitä ovat a) edistää naisten oikeuksia ja muokata perustuslaki-, lainsäädäntö- ja institutionaalisia elimiä huomioimaan uudistusten vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon, b) tukea naisten vaaleihin osallistumista niin äänestäjinä kuin ehdokkaina ja c) vaikuttaa poliittisiin puolueisiin, paikallisiin hallintorakenteisiin, mediaan ja muihin relevantteihin tahoihin sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi sekä johto- että osallistujatasolla. UNW:n alueellinen hanke koostuu kahdesta elementistä: 1) rahoitusmekanismista, joka tarjoaa tukea maakohtaiseen toimintaan naisten poliittisen voimaannuttamisen edistämiseksi etenkin transitiivaiheissa, ja 2) teknisen tietotaidon hautomasta, johon kootaan tietoa, analyyssejä ja teknistä tukea katalysoimaan paikallista toimintaa ja jonka kautta voidaan edistää maiden välistä kokemusten vaihtoa.

Syyrian konfliktin puitteissa Suomi tukee kahta eri kansalaisjärjestöhanketta, jotka tukevat Syyrian rauhanrakennusta – molemmissa naisten rooli on merkittävästi esillä. Suomen lähetysseuran ja heidän paikallisen kumppaninsa Syria Initiative -hanke (3,75 MEUR 2015–2018) on Suomen suurin operatiivinen rauhanrakennushanke. Se tukee rakenteita Syyrian rauhan saavuttamiseksi niin maan sisällä paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Käytännössä tämä tapahtuu olemassa olevia rauhanverkostoja, paikallisia toimijoita ja aloitteita tukemalla, eri raiteiden dialogiprosesseja dokumentoimalla ja fasilitoimalla sekä kv. ja paikallisen vaikuttamistyön kautta. Hanke fasilitoi useita naisten dialogeja ja toimii aktiivisesti naisten rauhanneuvotteluihin osallistumisen puolesta.

EIP:n (European Institute of Peace) Syrian Voices -hanke (400.000 EUR 2015–2016) edistää Syyrian rauhanponnisteluja 1) kartoittamalla positioita sekä fasilitoimalla 1.5-raiteen dialogia keskeisten alueellisten ja kansainvälisten toimijoiden sekä syyrialaisien osapuolien välillä; 2) koordinoimalla eri track 2 -toimijoiden työtä ja tukemalla keskeisiä naisrauhanvälittäjiä; sekä 3) syöttää näiden kahden raiteen tietoja YK-tason prosessiin ja siten tukea YK:n erityisedustaja Staffan de Misturan työtä.

Pakolaisleireillä Suomi tukee UN Womenin (500.000 EUR, 2014–2016, jatkovaihe suunnitteilla) hanketta Jordaniassa, jossa pyritään pakolaisnaisten taloudellisen toimeentulon parantamiseen sekä yhteistyöhankkeiden tukemiseen paitsi pakolaisnaisten kesken, myös paikallisyhteisön naisryhmien kanssa.

Lisäksi Syyrian rauhanprosessin osalta Suomi on johdonmukaisesti pitänyt yllä naisten osallistumista neuvotteluihin, työryhmien työhön ym. rauhanprosessin esiasteisiin. Oleellista on, että naisten pitäisi osallistua itse delegaatteina eikä erikseen esim. naisryhmänä konsultoituna. Työssä on saavutettu tiettyä menestystä ja esim. YK:n erityisedustaja Staffan de Mistura on puhunut vahvasti naisten osallistumisen puolesta. Tehtävä ei ole helppo, mutta Suomen aivan keskeisiä prioriteetteja.

- Muita teemaan liittyviä Suomen tukemia hankkeita alueella: OHCHR:n Beirutin alueellisen toimiston tasa-arvo- ja naisten oikeuksien neuvonantajan työn tukeminen (564 000, eur 2013–2015); Oxfamin hanke naisten oikeusturvan (ml. syyrialaispakolaisten) parantamiseksi Lähi-idässä (3 meur, 2014–2016), YMCA - Empowering Young Palestinian Women with Disabilities to Access their Rights, (79 000 eur; 2015–2016)
- B. Rauhanvälitys

Naisten rooliin rauhanvälityksessä ja rauhanprosesseissa on jatkuvasti kiinnitetty erityishuomiota Suomen kansallisessa ja kansainvälisessä rauhanvälitystoiminnassa. Suomen ja Turkin johdolla ja

YK:n rauhanvälityksen ystäväryhmän tuella neuvoteltu YK:n yleiskokouksen kolmas rauhanvälityksen päätöslauselma hyväksyttiin yksimielisesti kesällä 2014 ja 2015 sovittiin uuden neljännen päätöslauselman laatimisesta ja työ sen osalta on aloitettu. Uudessa päätöslauselmassa on tarkoitus edelleen vahvistaa naisten osallistumista ja rauhanvälityksen gender-ulottuvuutta koskevaa rauhanvälityksen normipohjaa. Ulkoministerit Soini ja Tuomioja ovat ottaneet naisten osallistumisen rauhanprosesseihin esiin monissa puheenvuoroissaan ja tapaamisissaan. Naisten rooli rauhanvälityksessä oli myös vahvasti esillä marraskuussa Helsingissä järjestetyssä epävirallisissa neuvotteluprosesseja ja kansallisia dialogeja käsittelevän konferenssissa. Pohjoismaat perustivat marraskuussa 2015 naisrauhanvälittäjäverkoston (Nordic Women Mediators' Network). Sillä halutaan tuoda yhteen pohjoismaisia naisia, joilla on kokemusta välitystehtävistä tai rauhanneuvotteluista sekä keskustella tavoista kouluttaa, mentoroida ja edistää aktiivisesti naisten osaamista ja rekrytointia välitystehtäviin.

Sukupuolten tasa-arvon ja naisten osallistumisen edistäminen on keskeinen tavoite lähes kaikissa Suomen rahoittamissa rauhanvälityshankkeissa. Suomi tukee yhdessä Norjan kanssa yhteistä Gender and Inclusive Mediation Processes -koulutushanketta, jonka toteuttavat YK:n sihteeristön rauhanvälityksen tukiyksikkö, Crisis Management Initiative (CMI) ja norjalainen rauhan tutkimusinstituutti PRIO. Hanke on kolmevuotinen (2013–2015) ja se on suunnattu ensisijaisesti YK:n rauhanvälittäjille (pääsihteerin erityisedustajille) ja muille korkean tason rauhanvälittäjille ja rauhanvälityksen asiantuntijoille. Suomi tukee CMI:n järjestämiä koulutuksia yhteensä yli puolella miljoonalla eurolla kehitysyhteistyövaroista. Koulutuksen tarkoituksena on saada sukupuolinäkökulma jalkautettua paremmin osaksi rauhanvälitystä ja rauhanprosesseja. Naisten voimaannuttaminen ja osallistaminen ovat keskeisiä tavoitteita myös esimerkiksi Kirkon ulkomaanavun johdolla toimivassa uskonnollisten ja perinteisten johtajien rauhanvälitysverkostossa (Network for Religious and Traditional Peacemakers) sekä Suomen tukemassa ohjelmassa Afrikan unionin rauhanvälityskapasiteetin vahvistamiseksi.

c. Kansainväliset järjestöt

YK

Suomi pyrkii läpileikkaavasti edistämään YK:ssa naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Naisten oikeuksien edistäminen sekä päätöslauselman 1325 toimeenpano ovat Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategiassa ja ihmisoikeusstrategiassa määritellyjä kärkiteemoja sukupuolten tasa-arvon painopistealueella. Suomi toimii johdonmukaisesti päätöslauselman 1325 kokonaisvaltaisen toimeenpanon sekä toimintaohjelman tavoitteiden edistämiseksi pyrkimällä vaikuttamaan turvallisuusneuvostoon päätöslauselmaan kuuluvissa kysymyksissä, YK-järjestöjen johtokuntatyössä, yleiskokouksen työskentelyssä, vuoropuhelussa sihteeristön kanssa sekä korkean tason vierailujen yhteydessä. Turvallisuusneuvostossa Suomi osallistuu 1325- ja seksuaalinen väkivalta konflikteissa - aiheisiin keskusteluihin joko kansallisesti tai pohjoismaisin ja EU-puheenvuoroin.

Vuonna 2011 toimintansa aloittanut YK:n tasa-arvojärjestö UN Women toimii sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantamiseksi. UN Women tekee työtä sekä normatiivisella että operatiivisella tasolla ja lisäksi se on vastuussa YK-järjestelmänlaajuisen tasa-arvotyön koordinoinnista. Naisten johtajuus ja osallistuminen rauhaa ja turvallisuutta sekä humanitaarista toimintaa koskevissa asioissa on yksi sen toiminnan painopisteistä. Turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla 2122 pyydettiin UN Womenia entistä useammin raportoimaan neuvostolle maatilanteista.

Neljä YK:n tasa-arvotoimijaa yhdistänyt UN Women elää edelleen voimakasta muutuskautta, mikä näkyy erityisesti rahoituksen puuttumisena. UN Women ei ole edelleenkään saavuttanut järjestöä perustettaessa asetettua 500 miljoonan dollarin vuosibudjettitavoitetta. Suomi on yksi UN Womenin suurimmista rahoittajista. Suomen yleistuki UN Womenille oli 14 miljoonaa euroa (20 miljoonaa euroa

vuonna 2014). Suomen rahoittamia hankkeita (ml. maaohjelmatuki) oli 10. Vuonna 2014 järjestön operatiivisen toiminnan rahoituksessa rauhan, turvallisuuden ja humanitaarisen toiminnan kysymyksiin budjetoitiin 17 prosenttia järjestön rahoituksesta. Voidaan arvioida, että vuonna 2015 17 prosenttia eli 2,38 miljoonaa euroa Suomen 14 miljoonasta eurosta kohdentui rauhan, turvallisuuden ja humanitaarisen toiminnan kysymyksiin. Allokointi perustuu UN Womenin strategisen suunnitelman (2014–2017) kuuteen painopisteeseen ja järjestön omaan ilmoitukseen kunkin teemaattisen tulosalueen rahoitusosuudesta. Vuonna 2015 järjestettiin ensimmäistä kertaa Suomen ja UN Womenin väliset kahdenväliset vuosikeskustelut. Esillä oli mm. 1325-agendan toimeenpano, joka on yksi Suomen teemaattisista painopisteistä järjestön toiminnassa.

Tasavallan presidentti osallistui 27.9.2015 UN Womenin ja Kiinan YK:n päämajassa järjestämään Global Leaders' Meeting on Gender Equality and Women's Empowerment -tapahtumaan. Sen tavoitteena oli varmistaa valtioiden poliittinen sitoutuminen Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa ja naisten voimaantumista koskevien kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon. Tasavallan presidentti piti tapahtumassa puheenvuoron, jossa hän mm. vahvisti Suomen tuen 1325-agendan toimeenpanolle ja peräänkuulutti toimia naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi.

Toukokuussa 2015 nimitettiin suomalainen asiantuntija, Päivi Kannisto, UN Womenin rauhan ja turvallisuuden yksikön päälliköksi. Suomen rahoittama YK:n apulaisasiantuntija (Junior Professional Officer) aloitti työskentelyn UN Womenin päämajassa New Yorkissa Peace and Security -yksikössä vuoden 2015 alussa. Suomi on raportointikaudella rahoittanut YK:n apulaisasiantuntijoita (JPO) eri YK-järjestöihin 1325-toimintaa tukeviin tehtäviin. Suomi on esittänyt ja tukenut naisia useisiin kansainvälisiin tehtäviin, esimerkiksi YK:n kehitysohjelman (UNDP) hauraiden valtioiden maajohtajarosteriin.

Suomen YK-edustusto on järjestänyt useita 1325-aiheisia tilaisuuksia, kuten maakohtaisten tilaisuuksien sarjan yhdessä ”NGO Working Group for Women, Peace and Security”-verkoston kanssa. Tilaisuuksiin on kutsuttu paikalle turvallisuusneuvoston käsittelyssä olevien maiden ihmisoikeuspuolustajia ja pyritty tätä kautta lisäämään turvallisuusneuvoston jäsenten tietoisuutta maatilanteista ja naisten asemasta ao. maissa.

Suomen pysyvällä edustustolla Genevessä on ollut merkittävä rooli naiset, rauha ja turvallisuus – teeman edistämisessä. Yleisesti voidaan todeta Suomen roolin olevan naiset, rauha ja turvallisuus – teeman osalta Genevessä vahva. Suomen rooli Genevessä on vahvistunut teeman osalta viime vuosina. Roolin vahvistumisen taustalla on paitsi pysyvän edustuston oma aktiivisuus aiheen tiimoilta, myös tematiikan saava suurempi huomio Genevessä ylipäänsä johtuen mm. ihmisoikeusneuvoston ja turvallisuusneuvoston tiivistyneestä yhteistyöstä eri konfliktien osalta.

Geneve on naiset, rauha ja turvallisuus -tematiikan kannalta tärkeässä asemassa, sillä monet teeman kannalta keskeiset järjestöt pitävät päämajaansa Genevessä. Edustustolla on erityinen suhde Inter-Peaceen suurlähettiläs Päivi Kairamon toimiessa vuonna 2015 järjestön neuvoo-antavan toimikunnan jäsenenä. Geneven pysyvä edustusto toimi vuonna 2015 aktiivisessa roolissa Naiset, rauha ja turvallisuus – ystäväryhmän perustamiseksi Geneveen. Ison-Britannian johdolla toimiva aluksi 13-jäseninen ystäväryhmä pyrkii WILPF:in (Women's International League for Peace and Freedom) sisältötuella tiivistämään teemasta kiinnostuneiden maiden yhteydenpitoa ja tiedonvaihtoa sekä mm. vaikuttamaan ihmisoikeusneuvoston relevanttien päätöslauselmien sisältöön.

Suomi edistää ihmisoikeusneuvoston puitteissa läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia. Vuonna 2015 Suomi toimi neuvotteluissa aktiivisesti mm. Syyrian tilannetta, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä naisiin kohdistuvaa syrjintää käsittelevien päätöslauselmien vahvistamiseksi sekä pyrki vahvistamaan seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä viittauksia eri päätöslauselmissa, mm. HIV/Aids. Suomen ja Pohjoismaiden ihmisoikeusneuvostossa pitämässä lukuisissa puheenvuoroissa nostettiin esiin mm. naisten taloudellinen ja poliittinen voimaannuttaminen sekä naisiin kohdistuva väkivalta mainiten

eksplisiittisesti päätöslauselma 1325 ja naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta niin konflikteissa kuin rauhan aikanakin.

Suomen näkyvin konkreettinen panos ihmisoikeusneuvostossa vuonna 2015 liittyen naisten oikeuksiin myös naiset, rauha ja turvallisuus – teemaan liittyen oli ulkoministeri Tuomiojan lukema, Suomen ja Meksikon valmisteleva laajaa aluerajat ylittävää tukea nauttinut (kaikkiaan 99 maata) yhteispuheenvuoro kansainvälisen naistenpäivän kunniaksi 9.3.2015. Joka toinen vuosi pidettävä yhteispuheenvuoro keskittyi vuonna 2015 naisten oikeuksiin tärkeänä vuonna, jolloin tuli kuluneeksi 20 Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman hyväksymisestä sekä 15 vuotta TN-päätöslauselman 1325 hyväksymisestä. Esiin nostettuja teemoja olivat mm. naisten voimaannuttaminen ja johtajuus, syrjintä sekä väkivalta, nostaten esiin miesten ja poikien välttämättömän roolin tasa-arvon edistämässä.

Humanitaarisella puolella Suomi on pitänyt esillä naisten ja tyttöjen aseman vahvistamista humanitaarisissa ja pakolaistilanteissa. Naiset ja tytöt joutuvat helpommin haavoittuvaan asemaan hätätilanteissa, mikä edellyttää erityisiä toimia. Lisäksi Suomi on korostanut SGBV-kysymyksiä (seksuaalinen sukupuoleen kohdistuva väkivalta) eri toimijoiden aktiviteeteissa sekä naisten ja tyttöjen roolia aktiivisina toimijoina ja johtorooleissa humanitaarisissa tilanteissa. Tämä on ollut Suomen prioriteetti mm. Maailman humanitaarisen huippukokouksen (WHS) valmisteluissa. Suomi sai positiivista näkyvyyttä WHS Globaaleissa konsultaatioissa järjestäjien kutsuttua Nasima Razmyarin yhdeksi puhujaksi vuoden naispakolaisen roolissa naisten näkökulmasta pakolaistilanteissa.

Suomi järjesti Genevessä ihmisoikeusneuvoston yhteydessä 24.6.2015 sivutapahtuman "Women and Natural Resources: Realizing Women's Peacebuilding Potential through Inclusive Natural Resource Management". Tapahtumalle loivat pohjaa Genevessä, New Yorkissa ja Nairobissa järjestetyt tilaisuudet, joiden tarkoituksena oli edistää UNEP:n UNDP:n, UN Womenin ja PBSO:n yhteistyön tuloksena vuonna 2013 julkaistun raportin "Women and Natural Resources: Unlocking the Peacebuilding Potential" johtopäätöksiä. Tapahtuman pääpuhujana toiminut Elisabeth Rehn korosti tapaoikeuden vaikutuksia naisten omistusoikeuteen sekä koulutuksen merkitystä naisten kapasiteetin kasvattamisessa maa- ja luonnonvarakiistoja koskevien juridisten prosessien läpiviemisessä.

Vierailunsa aikana Elisabeth Rehn osallistui myös ihmisoikeusneuvoston yhteydessä 23.6.2015 järjestettyyn korkean tason tapahtumaan "The Power of Empowered Women III: Women's Leadership in Peace and Security". Geneven naissuurlähettiläiden vuosittain järjestämään, tällä kertaa nimenomaisesti naiset, rauha ja turvallisuus -teemaiseen tilaisuuteen oli kutsuttu korkea-arvoiset puhujat, Rehnin lisäksi mm. Mary Robinson, Valerie Amos ja YK:n rauhanturvaoperaation aivan ensimmäinen naiskomentaja Kristin Lund. Elisabeth Rehnin kesäkuun Geneven vierailua hyödynnettiin myös ns. rauhanvälitysaamiaisen merkeissä. Koollekutsujana suppeammalle ja valikoidulle suurlähettiläsjoukolle toimi Geneva Centre for Security Policy (GCSP) ja tilaisuudessa Elisabeth Rehn esitteli kokemuksiaan rauhanvälitystoiminnan haasteista. Tilaisuus sai laajalti kiitosta suurlähettiläskollegoiden parissa.

Edustusto tuki YK:n poliittisen osaston (DPA) ja YK:n ympäristöohjelman (UNEP) 17.11.2015 järjestämää paneelikeskustelua otsikolla "Natural Resources and Conflict: A Mediated Solution?". Tilaisuus käsitteli rauhanvälitystoimintaa luonnonvarakonfliktien yhteydessä keskittyen erityisesti UNEPin ja DPA:n julkaisemaan "Natural Resources and Conflict Mediation: A Guide for Mediation Practitioners" – oppaaseen. Naiset, rauha ja turvallisuus nostettiin erityisesti esiin Suomen paneelissa pitämässä puheenvuorossa.

Huhtikuussa 2013 YK:ssa hyväksytty asekauppasopimus (Arms Trade Treaty) sisältää sukupuolittunutta väkivaltaa (gender based violence) koskevan luvituskriteerin, joka tulee ottaa huomioon arvioitaessa puolustustarvikkeiden siirtoihin liittyviä lupia. Suomi osallistui aktiivisesti asekauppasopimusta koskeneisiin neuvotteluihin ja toimi välittäjänä sukupuolittunutta väkivaltaa koskeneeseen kriteeriin liittyneissä neuvotteluissa. Sukupuolittunutta väkivaltaa koskeva sopimuskirjaus on merkittävä sopimusoikeudellinen saavutus ja vahvistaa ao. käsitteen kansainvälisoikeudellista hyväksyttävyyttä. Suomi ratifioi asekauppasopimuksen ensimmäisten maiden

joukossa joulukuussa 2013. Sopimus tuli kansainvälisesti voimaan 24.12.2014. Sopimuksen on toistaiseksi allekirjoittanut 130 valtiota. Sopimuksen osapuolia on tällä hetkellä 83. Suomi on ilmoittanut olevansa käytettävissä ATT:n seuraavaksi, vuosittain vaihtuvaksi puheenjohtajavaltioksi. Valinnan toteutuessa Suomi tulisi edistämään myös päätöslauselma 1325 periaatteiden toteutumista ATT:n toimeenpanossa. Geneven YK:n aseidenriisuntakonferenssi on järjestänyt vuosittain naisia ja aseidenriisuntaa koskevan teemakeskustelun ja Suomi on käsitellyt päätöslauselma 1325 teemoja, erityisesti toimeenpanon kannalta, kansallisessa puheenvuorossa.

EU

Suomi on EU:n neuvostotyöskentelyssä korostanut johdonmukaisesti päätöslauselman 1325 toimeenpanon tärkeyttä ja sitä käytännön merkitystä, joka on tasa-arvoneuvonantajien sijoittamisessa YTPP-operaatioihin ja naisten osuuden lisäämisellä operaatioiden ja missioiden henkilöstössä, ml. johtotasolla. Keväällä 2015 valmisteltiin Suomen ja Ruotsin aloitteesta non-paperi *Gender, Peace and Security in CSDP - From policy to practice*, jonka allekirjoittajiksi liittyi yhteensä 20 EU:n jäsenmaata. Se sisältää konkreettisia ehdotuksia, joiden tavoitteena on gender-näkökulman vahvempi huomiointi EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) strategisessa suunnittelussa sekä EU:n ulkosuhdehallinnon (EUH) ja EU:n operaatioiden resursoinnissa. Toimien edistämiseksi ja työn seurannaksi non-paperissa ehdotettiin nykytilannetta arvioivan *baseline studyn* toteuttamista. *Baseline study* huomioitiin myös toukokuussa 2015 hyväksytyissä neuvoston YTPP:tä koskevissa päätelmissä. Tällä hetkellä työ on käynnistynyt ja tutkimuksen odotetaan valmistuvan kesän 2016 aikana.

Vuoden 2015 aikana saavutettuna edistysaskeleena voidaan pitää myös EU:n ulkosuhdehallintoon kesällä perustettua korkean tason tasa-arvoneuvonantajan tehtävää. Suomi osaltaan oli edistämässä tehtävän perustamista. Heinäkuussa 2015 EU hyväksyi ulkosuhteita koskevan ihmisoikeus- ja demokratiatoimintaohjelman (EU Action Plan on Human Rights and Democracy 2015-2019). Uutena elementtinä toimintaohjelmassa on erillinen luku kriisien ja konfliktien ihmisoikeusvaikutuksista, jonka alla oleviin toimiin sisältyy muun muassa tuki naisten roolille konfliktin ehkäisyssä, rauhanvälityksessä ja rauhanrakennuksessa. Suomi on lisäksi vaatinut 1325-teemojen säännöllistä käsittelyä esimerkiksi neuvoston YK-asioiden työryhmässä (CONUN). Suomi on osallistunut unionin epävirallisen 1325-työryhmän kokouksiin.

Suomi on esittänyt aktiivisesti ja onnistuneesti naisten oikeuksia ja 1325-teemoja koskevia tekstitiedotuksia myös unionin eri strategioihin, esimerkiksi Syyriaa, Irakia ja ISIL-järjestöä koskevaan yhteisstrategiaan ja neuvoston päätelmiin. Suomi on johdonmukaisesti toiminut sen eteen, että 1325-näkökulma sisältyy kriisinhallintaoperaatioiden raportointiin ja toiminnan suunnitteluun sekä lisäksi laajempiin poliittisiin linjauksiin/strategioihin, mukaan lukien valmistelussa oleva EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittinen globaalistrategia sekä CBSD-aloitetta (Capacity Building for Security and Development) koskeva työ. Saavutetusta edistyksestä huolimatta gender-näkökulman huomiointi/integrointi kohtaa edelleen haasteita esimerkiksi käytännön YTPP-suunnittelutyössä sekä operaatioiden tasolla. EUE on tuonut johdonmukaisesti esiin naiset, rauha ja turvallisuus – näkökulman kriisinhallinnassa operaatioiden suunnittelussa ja toimeenpanossa, ml. tarvittavan asiantuntemuksen varmistamiseksi operaatioissa. Tarvittaessa YTPP-operaatioiden suunnittelukirjoihin on esitetty vahvennusta kielen tai operaation tehtävien osalta kattamaan riittävästi 1325-näkökulma. COPS:ssa 1325-teemasta on pidetty yhteispohjoismaisia puheenvuoroja. Viimeisimmässä keskustelussa syksyllä 2015 päädyttiin kansallisen puheenvuoron pitämiseen, mutta tematiikka tarjoaa luontevan väylän myös yhteispohjoismaisen tuen ilmaisuun. EUE on osaltaan tukenut naisten asettamista ehdolle kriisinhallintatehtäviin ja ehdokkaiden valmentamista hakuprosessiin ja haastatteluihin

EU:n ulkosuhdehallinnon Kriisinhallinta- ja suunnitteluosastolla on toukokuusta 2014 lähtien työskennellyt lähetetty kansallinen asiantuntija, jonka tehtäviin kuuluu mm. ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymysten, ml. 1325 edistäminen EU:n kriisinhallintatoimissa. Asiantuntijatehtävä on merkittävä myös siksi, että osastolle kuuluu sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan strateginen suunnittelu, johon valtavirtaistettu tasa-arvoajattelu siirtyy kaikkien operaatioiden suunnitteluun.

Suomen ehdokas Pia Stjernvall valittiin keväällä 2014 EU:n Afganistanin poliisimission (EUPOL Afganistan) varapäälliköksi ja vuoden 2015 alussa sen päälliköksi. EUCAP Sahel Mali -mission varapäällikkönä toimii suomalainen Kirsi Henriksson. Tällä hetkellä EU:n yhdeksän erityisedustajan joukossa ei ole yhtään naista.

EU:ssa 1325-työn edistäminen edellyttää läpileikkaavuuden ja yhteistyön edelleen vahvistamista. EU-tason työssä tulisi entisestään pyrkiä edistämään EU:n toimijoiden/välineiden hyödyntämistä (mm. korkean tason tasa-arvoneuvonantaja ja EU:n 1325 task forcen työn mahdollinen tehostaminen). Lisäksi koulutuksen merkitys on keskeinen [esimerkkinä myös ESDC:n (European Security and Defence College) järjestämät kurssit.]

ETYJ

Suomi on aktiivisesti edistänyt sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja YKTN pl. 1325:een liittyvää työtä. Suomi valmisteli v. 2012 yhdessä Itävallan kanssa luonnoksen Etyjin 1325-toimintasuunnitelmaksi. Suunnitelmalla on 56 Etyjin osallistujavaltion tuki, mutta Venäjä ei ole liittynyt konsensukseen. Suomi on lisäksi painottanut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista Etyjin toiminnassa, erityisesti gender-työn vahvistamista Etyjin kenttämissioissa. Etyjin EU-koordinaatiossa Suomi vastaa 1325:een ja sukupuolten tasa-arvoon liittyvien EU-kannanottojen valmistelusta. Suomi on pitänyt Etyjissä kansallisia puheenvuoroja ja järjestänyt lukuisia sivutapahtumia sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä aiheista, ml. 1325, esimerkiksi Etyjin inhimillisen ulottuvuuden vuosittaisessa toimeenpanokokouksessa Varsovassa. Suomi on myös moderoinut useasti tasa-arvon edistämistä ja pl 1325:a koskevia keskusteluja. Suomen aloitteesta Etyjin pääsihteeri järjesti marraskuussa 2015 Naiset, rauha ja turvallisuus (pl 1325) – aiheeseen keskittyvän turvallisuuspäivän (Security Day). Keynote-puhujana tilaisuudessa oli Suomen ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka. Myös Etyjin poliittis-sotilaalliseen ulottuvuuteen keskittyvässä turvallisuusfoorumissa pl. 1325 on ollut toistuvasti esillä. Keväällä 2015 foorumin täysistunnossa teemasta puhui asiantuntijavieraana ollut Antti Häikiö sisäministeriöstä.

Lisäksi Suomi on toiminut erittäin aktiivisesti Etyjin tasa-arvosuunnitelman (v. 2004) lisäosaa (ns. Addendum) koskevissa neuvotteluissa EU:n vetovastuuroolissa. Lisäosaa ei ole vielä hyväksytty, mutta työ jatkuu.

Rauhanvälityksen ystäväryhmässä, jota vetävät Suomi, Sveitsi ja Turkki, otettiin v. 2015 vahvasti esiin naisten rooli rauhanprosesseissa ja niihin vaikuttamisessa. Myös Ukrainan kriisiä koskevissa keskusteluissa Suomi on pitänyt yllä sekä pl. 1325 että naisten oikeuksia koskevaa perspektiiviä. Etyjin monitorointimissiossa työskentelee yksi gender-neuvonantaja Kiovassa ja Suomi on systemaattisesti tukenut SMM:n sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevia aloitteita.

Suomi on painottanut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista Etyjin toiminnassa, erityisesti gender-työn vahvistamista Etyjin kenttämissioissa. Missioihin tulisi rekrytoida gender-neuvonantajia ja laatia missiokohtaiset gender-toimintasuunnitelmat. Suomi on kannustanut Etyj-sihteeristön gender-yksikköä tukemaan missioita tässä. Suomi on korostanut gender-näkökulman huomiointin tärkeyttä myös Etyjin Ukrainan toiminnoissa, erityisesti monitorointimissiossa (SMM), ja tukenut systemaattisesti tasa-arvoa koskevia kysymyksiä SMM:ssä.

Suomi on ollut aktiivinen myös Kosovon missiota koskevan gender-työn suhteen (ml. gender-neuvonantaja).

Suomi sai pitkällisen lobbaamisen ja kovan kilpailun jälkeen läpi ehdokkaansa Etyjin kenttämission johtajan tehtävään, kun Nina Suomalainen valittiin syyskuussa Etyjin Skopjen mission päälliköksi. Kyseessä on useaan vuoteen ensimmäinen Suomelle tullut mission päällikön tehtävä, edellisen vastaavan tason tehtävän ollessa myös naisella (Terhi Hakala Georgiassa). Myös toinen

suomalaisnainen valittiin viime vuonna korkeaan tehtävään, kun vuoden lopussa varmistui Tiina Kukkamaa-Bahin valinta ODIHRn Democratic Governance and Gender-yksikön päällikön tehtävään. Kyseessä on erittäin merkittävä toimi ja Kukkamaa-Bahista tulee ainoa suomalainen koko ODIHRssa.

Sihteeristössä rauhanvälitysasiantuntijana työskennellyt sekondeeratun henkilön (Kirsi Joenpolvi) seuraajana aloitti marraskuussa Meeri Jaarva ja Suomi jatkaa tukeaan Etyjin rauhanvälityskapasiteetin gender-näkökulman vahvistamiseksi. Vuonna 2015 Kosovon OMIK-mission varapäälikönä toimi Päivi Nikander. Astrid Thors jatkoi työssään Etyjin vähemmistövaltuutettuna ja Suomi sekondeerasi hänelle kaksi avustajaa.

Etyj-delegaatio koordinoi siviilikriisinhallintamäärärahan avulla sekondeerattavia suomalaisia Etyjiin toimielimiin. Suomen 26 Ukrainassa toimivasta tarkkailijasta neljä on naisia. Naisten osuuden kasvattamiseen on pyritty kiinnittämään huomiota, mutta hakijoiksi on ollut vaikeaa saada kriteerit täyttäviä naisia. Toisaalta vertailun vuoksi esim. Ison-Britannian 37 tarkkailijasta vain kaksi on naisia ja Unkarin 28 tarkkailijasta kolme on naisia, joten tilanne ei koske ainoastaan Suomea. Suomen ainoa sekondeerattu tarkkailija Etyjin rajamissiossa (OM) on nainen

Myös Ukrainan kriisiä koskeissa keskusteluissa Suomi on pitänyt yllä, sekä pl. 1325, että naisten oikeuksia koskevaa perspektiiviä. Ukrainan kriisi hallitsee kolmatta vuotta Etyjin agenda. Etyjin monitorointimission (SMM) kesäkuussa 2015 julkaiseman gender-raportin mukaan gender-näkökulman valtavirtaistaminen on otettu huomioon erityisesti SMM:n monitoroijien koulutuksessa. SMM:n kansalaisyhteiskunnan dialoginvahvistamistyössä naisilla on ollut aktiivinen rauhanvälitys sekä dialogin fasilitointirooli. Raportissa kuitenkin huomioidaan, että naisten paikallisella ja alueellisella tasolla osallistumisesta huolimatta, poliittisten päättäjien kansallisen tason dialogiprosessissa on ollut puutteita naisten osallistumisen huomioimisessa. Suomi on tukenut ODIHRn yleistä työtä Ukrainassa, johon osana kuuluu "Dialogue on Women's Political Participation" – hanke. Tämän hankkeen tiimoilla järjestettiin mm. joulukuussa 2015 Kiovassa parlamentaarikkoja ja päätöksentekijöitä yhteen koonnut paneelikeskustelu aiheesta: "The role of women politicians in peace-building".

Suomi on yksi Etyjin merkittävimmistä hankerahoittajista, ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ja naisten voimaannuttaminen on yksi hankerahoituksen prioriteetteista. Hankeyhteistyön myötä pyritään kannustamaan kaikkia Etyj-toimijoita (sihteeristö, kenttämissiot, itsenäiset instituutiot) gender-teeman edistämiseen omassa toiminnassaan. Hanke-esityksiä arvioitaessa huomioidaan aina sukupuolinäkökulma ja tarvittaessa kannustetaan hankevastaavia kehittämään hankesuunnitelmaa ja raportointia tältä osin. 2015 Suomi tuki gender-hankkeita mm. Keski-Aasiassa ja Afganistanissa, Kosovossa, Tadžikistanissa tältä osin.

NATO

Suomella on mahdollisuus vaikuttaa Natossa 1325-toimeenpanoon sekä rauhankumppanimaana että operaatiokumppanina. Suomen erityisedustusto Natossa on pitänyt yllä aktiivista profiilia teemassa.

Suomen erityisedustusto Natossa on jatkanut aktiivista profiiliaan YKTN:n päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanossa Natossa. Naton 1325-agenda on pääosin avoin myös kumppanimaille, ja kumppaneilla onkin hyvät mahdollisuudet osallistua keskusteluun ja vaikuttaa toimeenpanoon.

Nato on tehnyt töitä sukupuolinäkökulman huomioimiseksi toiminnassaan jo vuodesta 2007, jolloin laadittiin ensimmäinen poliittinen linjaus päätöslauselman 1325 toimeenpanemiseksi. Nato uudisti vuonna 2014 sekä politiikkalinjauksensa että toiminta-suunnitelmansa. Molemmat valmisteltiin Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston (*Euro-Atlantic Partnership Council*, EAPC) laajennetussa kokouksessa eli Naton jäsenmaiden, rauhankumppanimaiden ja halukkaiden muiden

kumppanimaiden yhteistyöllä. Poliittikalinjaus ja siihen liittyvä toimintasuunnitelma kattavat kaiken Naton toiminnan ja niitä myös toteutetaan toimintaa läpileikkaavasti.

Vuosi 2015 oli Natossa vuonna 2014 uusitun 1325-politiikkalinjauksen ja -toimintasuunnitelman toimeenpanon aikaa. Suomi on liittynyt Naton rauhankumppanimaana niin politiikkalinjaukseen kuin toimintaohjelmaan ja on osaltaan mukana toteuttamassa tavoitteita, joista osan toimeenpano (kuten Nato-operaatioiden joukkojen koulutus) on myös kansallisella vastuulla.

Suomi osallistui aktiivisella profiililla toimeenpanoa käsitelleisiin kokouksiin ja tapahtumiin ml. 1325-juhlavuoden tapahtuma lokakuussa 2015. Vuoden kohokohta oli Naton neuvoston kokous 1325-toimeenpanosta. Suomi on korostanut mm. sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen jatkamisen tarvetta ja kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä. Suomi ajoi 1325-agendan integrointia osaksi Naton pienase- ja miinatyötä, johon Suomi kumppanimaana osallistuu.

Naton 1325-ystäväryhmän toiminta aktivoitui jälleen vuonna 2015. Suomen erityisedustusto Natossa kutsui kokoon ja puheenjohti joulukuussa ystäväryhmän virkamiestason kokousta, jolla valmisteltiin Naton neuvoston keskustelua. Suomen suurlähettiläs osallistuu Naton jäsen- ja kumppanimaiden suurlähettiläiden uuteen pienryhmään, joka kokoontuu säännöllisesti keskustelemaan 1325-agendasta.

Suomen erityisedustusto Natossa on operaatiokumppanimaana vaikuttanut aktiivisesti 1325-toimeenpanoon Naton Afganistanin ja Kosovon operaatioissa. Suomen NATO-edustusto on Naton kriisinhallintaoperaatiota koskevassa suunnittelussa, ohjauksessa ja raportoinnin tarkastelussa pitänyt kautta linjan esillä päätöslauselman 1325 toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä ja edistänyt niiden integroimista osaksi Naton operaatiosuunnittelua. Vuonna 2015 jatkettiin Naton Afganistanin Resolute Support – koulutusoperaation jatkon suunnittelua, jossa Suomi on ajanut 1325-agendan täysimääräistä huomioimista. Suomi on pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että Nato-operaatioihin sisällytettäisiin riittävästi gender-neuvonantajien tehtäviä sekä heidän tehtävänkuviansa selkeään sopimiseen. Suomi on täyttänyt Resolute Support – mission yhden gender-neuvonantajan tehtävää Afganistanissa.

Suomi rahoitti vuoden 2013 ja 2014 päätöksillä yhteensä 70 000 eurolla Naton Jordania III-kumppanuusrahastoa (*Trust Fund*), jonka tarkoituksena on tukea naisten rekrytointia ja gender-koulutusta Jordanian asevoimissa. Hankkeessa tuetaan myös Jordanian asevoimien 1325-toimintaohjelman luomista. Hankeen toimeenpanovaihe käynnistyi kesäkuussa 2015.

Suomi toimitti Natolle vuosittain rauhakumppanimailta pyydettyä raportin 1325-toimeenpanosta kansallisissa asevoimissa ja puolustuspolitiikassa.

b. D. Muu keskeinen kansainvälinen toiminta

Kolmessa vuonna 2015 suoritetussa YK-tarkastelussa todettiin, että kriisien ennaltaehkäisy tulisi nostaa entistä vahvemmin YK:n toiminnan fokukseen. Suomen kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä ohjaa YK:ssa yhteisesti vuonna 2015 hyväksytty kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030. Sen pohjalta kehityspolitiikassa panostetaan erityisesti hallitusohjelmaan valittuihin painopistealueisiin, joista yksi on tyttöjen ja naisten oikeuksien ja aseman vahvistuminen. Suomen kehityspoliittisessa toimintaohjelmassa (2012) sukupuolten välinen tasa-arvo oli yksi Suomen kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön läpileikkaavista tavoitteista ja tämän mukaisesti suurimmassa osassa Suomen kehitysyhteistyöhankeista gender-aspekti on joko päätavoitteena tai osatavoitteena.

Kansainvälinen rikostuomioistuin (ICC) on viime vuosina vakiinnuttanut paikkansa merkittävimpänä kansainvälisoikeudellisena toimielimenä vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin liittyvän rankaisemattomuuden vähentämisessä. ICC on osaltaan edistänyt naisten ja tyttöjen suojaamista

aseellisissa konflikteissa mm. huomioimalla seksuaaliväkivallan osana ICC:n mandaattiin kuuluvia rikoksia, antamalla tuomioita seksuaaliväkivallasta konflikteissa ja ohjaamalla uhrirahaston kautta tukea seksuaaliväkivallan uhreille. Lisäksi syyttäjän tutkintaa koskevissa ohjeissa korostetaan tarvetta entisestään saattaa tutkinnanalaiseksi naisiin ja tyttöihin konflikteissa kohdistuva väkivalta.

Suomi on pitänyt ICC:n työn tukemista yhtenä prioriteeteistaan kansainvälisen oikeuden alalla. Suomi on pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan ICC:tä koskeviin asioihin ystäväryhmissä sekä YK- ja EU-verkostoissa. Suomi myös puolusti kansainvälisillä foorumeilla ICC:tä siihen kohdistunutta, ajoittain voimakasta kritiikkiä vastaan. Tuomioistuintyön tukemisen lisäksi Suomelle on ollut keskeistä vahvistaa rikosten uhrien asemaa osana yhteiskunnallista jälleenrakennustoimintaa. Rikosten uhrien asemaa huomioitiin muun muassa kohdistamalla taloudellista tukea ICC:n uhrirahastolle, joka rahoittaa ICC:n mandaattiin kuuluvien rikosten uhrien auttamiseen tähtäviä projekteja Afrikassa. Suomi myönsi vuonna 2015 300 000 euroa kehitysyhteistyöhankerahaa uhrirahaston toimintaan.

Justice Rapid Response (JRR) – mekanismi on vuonna 2009 perustettu hallitustenvälinen yhteistyöverkosto, johon osallistuu noin 80 valtiota sekä parikymmentä kansainvälistä järjestöä ja yksityisiä toimijoita. JRR:n tavoitteena on parantaa kansainvälisen yhteisön edellytyksiä saattaa kaikkein vakaviin kansainvälisiin rikoksiin ja ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet tahon oikeuden eteen, ja varmistaa, että kansainvälisellä oikeudella on keskeinen asema konfliktinjälkeisissä tilanteissa. JRR tarjoaa asiantuntemusta myös seksuaaliväkivaltarikosten tutkintaan. Suomi on JRR:n keskeisiä tukijoita. Suomi, suurlähettiläs Marja Lehto, valittiin syyskuussa 2014 JRR:n johtoryhmän puheenjohtajaksi, ja hän on jatkanut aktiivisesti toimintaansa verkostossa vuonna 2015. Suomi liittyi JRR-verkoston toimintaa hallinnoivan yhdistyksen jäseneksi vuonna 2014, mikä antaa Suomelle entistä keskeisemmän paikan JRR:n päätöksenteossa. Rahoitusta JRR:lle myönnettiin sekä kehitysyhteistyöhankerahan muodossa että rankaisemattomuuden vähentämiseen varatusta määrärahasta yhteensä 200 000 euroa vuonna 2015.

Suomi on osallistunut aktiivisesti Yhdysvaltojen johdolla vuonna 2012 perustetun ”Equal Futures Partnership” -aloitteen toimintaan. Aloitteen tavoitteena on parantaa naisten ja tyttöjen oikeuksia laajentamalla heidän mahdollisuuksiaan osallistua poliittiseen ja kansalaisvaikuttamiseen, sekä edistää taloudellista voimaannuttamista aloitteeseen osallistuvissa maissa. Lisäksi Suomen Washingtonin suurlähetystö on pitänyt aktiivisesti yhteyttä Yhdysvaltain ulkoministeriön kanssa 1325-asioissa ja kutsuttiin 2015 mukaan Washingtonin epävirallisen gender -työryhmään, jonka tavoitteena on lisätä koordinaatiota ja tiedonvaihtoa tasa-arvotyöstä ulkoministeriön ja Washingtonin tiettyjen suurlähetystöjen kesken. Ryhmään on kutsuttu Suomi, Norja, Ruotsi, Tanska, Saksa, UK, Sveitsi, Alankomaat ja Australia. Suomi ja muut pohjoismaiset suurlähetystöt järjestivät yhdessä USIP:n (United States Institute for Peace) kanssa ”Global Security: What Does Gender Have To Do With It?” tilaisuuden 27.10.2015 Washingtonissa. Ministeri Elisabeth Rehn oli tilaisuuden pääpuhujana.

Suomi tukee Keski-Amerikan alueellista turvallisuushanketta (4,9 miljoonaa euroa vuonna 2012) naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Hanke toteutetaan vuosina 2013–2016 yhteistyössä YK:n väestörahoitus UNFPA:n, kansainvälisen siirtolaisjärjestö IOM:n ja Keski-Amerikan integraatiosihteeristön SGSICA:n kanssa. Naisiin kohdistuva väkivalta ja naisten murhat ovat YK:n inhimillisen kehityksen raportin mukaan yleisin väkivallan muoto alueella.

Vuonna 2008 ulkoasiainministeriön aloitteesta käynnistettiin sukupuolinäkökulman edistämistä tukeva hanke yhdessä GGCA:n (Global Gender and Climate Alliance) kanssa. GGCA ajaa naisnäkökulman parempaa huomioonottamista ilmastonmuutokseen liittyvässä päätöksenteossa ja toiminnassa, ja pyrkii parantamaan naisten asemaa suhteessa ilmastonmuutokseen eri tasoilla. Tukea kohdennetaan niin tietoisuuden parantamiseen kuin kansallisen tason suunnitelmien tekemiseen ja toiminnan tukemiseen. Osa tuesta kohdennetaan naisdelegaattien neuvotteluihin osallistumista tukevalle rahastolle (Women Delegates Fund, WDF). Tarkoitus on tukea sekä kehitysmaiden naisdelegaattien osallistumista ilmastopöytäkokouksiin että neuvottelualmiuksien parantamista. Hanketta on jatkettu muutama vuosi, viimeisin jatkopäätös tehtiin keväällä 2014. Hanke jatkuu kesään 2016 asti ja sen tuki on kaiken kaikkiaan 8,9 miljoonaa euroa (2008–2016). Erityistavoitteena on ollut saada

sukupuolinäkökulma sisään vuonna 2015 sovittavaan uuteen ilmastopöimukseen, ja tämä tavoite saavutettiin. Näkökulma mainitaan useassa kohtaa ja erityisesti sopimuksen johdannossa, jossa osapuolia kehotetaan huomioimaan tasa-arvon edistäminen ja naisten voimannuttaminen ilmastotoimia tehtäessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain avustusta myös rauhantöön edistämiseksi. Vuonna 2015 tämä määräraha oli 540 000 euroa. Avustusta saaviin kuuluu muiden muassa WILPF Suomen osaston (The Womens International League for Peace and Freedom), jonka toiminnassa 1325-toimintaohjelma näkyy hyvin ja panos rauhantöön edistämiseen on merkittävä.